NANSEN Note
2026-2

Identificatie van kwetsbaarheden bij verzoekers om internationale bescherming aan de grens

Geobserveerde praktijken en de screeningverordening

NANSEN
the Belgian refugee council

Deze publicatie is gemaakt door NANSEN met steun van UNHCR, de Vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties. De standpunten in dit document zijn uitsluitend die van NANSEN en weerspiegelen niet noodzakelijk de standpunten van UNHCR.

Eerst bedanken we **Iene Maveau,** jurist bij NANSEN, voor haar harde werk en de toewijding aan dit onderzoek en het schrijven van deze publicatie.

Ook Alice Sinon en Gert Bruininkx droegen bij aan het onderzoek, de analyse, de nalezing en het identificeren van de aanbevelingen in deze nota.

Ook bedanken we graag de medewerkers van het gesloten centrum Caricole en het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, voor hun bereidheid om bij te dragen aan dit onderzoek.

Zoals altijd bedankt het NANSEN-team de leden van het Bestuursorgaan van NANSEN voor hun steun en nalezing.

NANSEN is een juridisch expertisecentrum op het gebied van internationale bescherming. We zijn praktijkgericht, bieden individuele ondersteuning, monitoren administratieve detentiecentra, ondersteunen advocaten en maken rechtstreekse tussenkomsten bij asielinstanties, met een bijzondere aandacht voor kwetsbare personen.

NANSEN stelt juridische hulpmiddelen, platformen voor uitwisseling en opleidingen ter beschikking van (juridische) professionals, en werkt daarbij nauw samen met partners uit het maatschappelijk middenveld op nationaal en internationaal niveau. Dankzij een interdisciplinaire aanpak analyseert NANSEN structurele ontwikkelingen op het gebied van internationale bescherming en toegang tot procedures.

Wij zijn onafhankelijk, gevestigd in Brussel en actief in het Nederlands, Frans en Engels. NANSEN is erkend als nationale partner door UNHCR en streeft ernaar de effectiviteit van de grondrechten van personen die internationale bescherming nodig hebben te waarborgen.

NANSEN blijft zich inzetten, maar met steeds minder middelen.

Uw steun kan het verschil maken.

Maak een gift!

Inhoudstafel

Samenvatting 4

Methodologie 5

1 Inleiding 6

2 Kwetsbaarheid 8

3 Wetgevend en beleidskader 10

3.1 Kwetsbaarheid als element in de beoordeling van detentie 10

3.2 Identificatie van kwetsbaarheden voor en tijdens detentie 13

3.3 De Screeningverordening 14

3.3.1 Implementatie in België 14

3.3.2 Identificatie van kwetsbaarheden tijdens Screening 18

4 Praktijk aan de Belgische grens 22

5 Aanbevelingen 32

5.1 Identificatie van kwetsbaarheden 34

5.2 Kwetsbaarheid en detentie 35

5.3 Een onafhankelijk nationaal toezichtmechanisme 36

6 Conclusie 37

SAMENVATTING

Deze nota onderzoekt de identificatie van kwetsbaarheden bij verzoekers om internationale bescherming die aan de Belgische grens worden vastgehouden, in het licht van de nieuwe Screeningverordening. Eerst wordt het begrip kwetsbaarheid afgebakend en wordt het Belgische en Europese wetgevend en beleidskader inzake kwetsbaarheid en detentie van verzoekers om internationale bescherming besproken. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar de verplichtingen inzake de identificatie van kwetsbaarheden onder de Screeningverordening en naar de Belgische implementatie ervan.

Vervolgens analyseert de nota de huidige praktijk aan de Belgische grens, op basis van 71 dossiers en gesprekken met betrokken overheidsinstanties. Hoewel binnen de gesloten centra verschillende mechanismen bestaan om kwetsbaarheden te signaleren en op te volgen, roept de praktijk vragen op over de mate waarin kwetsbaarheden, in het bijzonder minder zichtbare kwetsbaarheden, systematisch en vroegtijdig worden geïdentificeerd en vervolgens meegenomen in de verdere procedure en de beoordeling van de detentie.

NANSEN formuleert tot slot concrete aanbevelingen om de nieuwe screening daadwerkelijk te laten bijdragen aan de bescherming van kwetsbare verzoekers om internationale bescherming. Deze hebben betrekking op een systematische en vroegtijdige identificatie en opvolging van kwetsbaarheden, op duidelijke waarborgen voor de beoordeling van kwetsbaarheid in het kader van detentie en op de uitbouw van een onafhankelijk en effectief nationaal toezichtmechanisme.

METHODOLOGIE

Deze nota is gebaseerd op een combinatie van juridisch onderzoek en empirische analyse van de huidige praktijk.

Voor het juridisch onderzoek analyseerde NANSEN de relevante bepalingen van het EU-Pact inzake Migratie en Asiel, met bijzondere aandacht voor de Screeningverordening en de Belgische wetgeving die deze verordening implementeert. Daarbij werd in het bijzonder onderzocht welke verplichtingen en waarborgen gelden voor de identificatie van kwetsbaarheden en welke gevolgen deze screening kan hebben voor de verdere procedure en de eventuele vasthouding van verzoekers om internationale bescherming aan de grens.

Voor de analyse van de huidige praktijk onderzocht NANSEN 71 dossiers van verzoekers om internationale bescherming die tussen januari 2025 en 15 april 2026 aan de Belgische grens werden vastgehouden en door NANSEN werden opgevolgd en ondersteund. De analyse steunt op stukken uit de administratieve dossiers en informatie verkregen uit gesprekken met de betrokken gedetineerden en hun advocaten.

De dossieranalyse werd aangevuld met gesprekken met de betrokken asielinstanties. Op 11 mei 2026 sprak NANSEN met medewerkers van de Dienst Vreemdelingenzaken in het gesloten centrum Caricole over de praktijk van de identificatie van kwetsbaarheden. Op 20 mei 2026 sprak NANSEN daarnaast met vertegenwoordigers van het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen over de detectie en beoordeling van kwetsbaarheden, bijzondere procedurele noden en procedurele waarborgen in de asielprocedure voor personen vastgehouden aan de grens.

De 71 onderzochte dossiers vormen geen statistisch representatieve steekproef van alle verzoekers om internationale bescherming die aan de Belgische grens worden vastgehouden. De analyse heeft immers uitsluitend betrekking op personen die door NANSEN werden opgevolgd en ondersteund. De bevindingen zijn dan ook niet bedoeld om uitspraken te doen over de prevalentie van kwetsbaarheden onder alle aan de grens vastgehouden verzoekers om internationale bescherming. Wel biedt de dossieranalyse inzicht in de aard van de kwetsbaarheden die zich in deze context kunnen voordoen en in de mate waarin en wijze waarop deze in de praktijk worden geïdentificeerd en meegenomen.

1. INLEIDING

NANSEN zet zich in om de toegang tot kwaliteitsvolle juridische bijstand te versterken voor iedereen die internationale bescherming nodig heeft. Zo streeft de organisatie naar het waarborgen van hun grondrechten. Om die doelstelling te realiseren, combineert NANSEN technisch-juridische expertise met een interdisciplinaire aanpak, steeds vertrekkend vanuit bevindingen uit de praktijk.

In dit kader voerde NANSEN tussen 2018 en 2020 onderzoek naar kwetsbaarheid in detentie. In verschillende nota's werd de situatie van personen met nood aan internationale bescherming in gesloten centra geanalyseerd.[1] De voornaamste bevindingen waren:

- Kwetsbaarheden vormden in de praktijk zelden een reden om van detentie af te zien.
- Detentiebeslissingen bevatten vaak geen individuele motivering over de impact van vastgestelde kwetsbaarheden, noch een systematische beoordeling of detentie noodzakelijk en proportioneel was.
- Het was onduidelijk in welke mate de detentieomstandigheden werden aangepast wanneer een persoon als kwetsbaar werd geïdentificeerd.
- Er leek geen effectieve procedure te bestaan voor de identificatie van kwetsbaarheden in detentie, waardoor vele personen in een kwetsbare situatie (vaak) niet werden herkend en hun specifieke noden dus niet in overweging werden genomen.
- Personen die een verzoek om internationale bescherming indienden aan de Belgische grens, werden systematisch in detentie geplaatst.

Sindsdien is NANSEN structureel blijven werken rond kwetsbaarheden en toegang tot internationale bescherming aan de grens. Vandaag stelt NANSEN vast dat verzoekers om internationale bescherming die zich aan de Belgische grens melden, nog steeds systematisch in detentie geplaatst worden.[2] Dit beleid roept ernstige vragen op in het licht van de internationale en Europese normen. De versnelde asielprocedures die in detentie worden toegepast leiden bovendien, zowel juridisch als in de praktijk, tot aanzienlijke risico's voor een effectieve toegang tot internationale bescherming, zeker voor mensen in een kwetsbare situatie.[3]

1 NANSEN, *Kwetsbaarheid in detentie: verkennende bevindingen 2018*, 2019 en NANSEN, *Kwetsbaarheden in detentie en internationale bescherming: Verslag (2019-2020)*, 2020.

2 Voor een uitgebreide bespreking, zie: NANSEN, *NANSEN Note 2025-1 : Procédure de protection internationale et détention à la frontière*, 2025 en NANSEN, *Toegang tot internationale bescherming voor migranten in administratieve detentie – Bevindingen van NANSEN*, 2025.

3 *Ibid.*

Op 12 juni 2026 is het EU-Pact inzake Migratie en Asiel (hierna: EU-Pact) volledig in werking getreden. De Screeningverordening, één van de tien instrumenten van het EU-Pact, voert voor de lidstaten een volledig nieuw verplicht screeningproces in voor bepaalde groepen derdelanders.[4] De screening omvat onder meer een beoordeling van kwetsbaarheden.[5] Een correcte implementatie van de screening moet het mogelijk maken kwetsbaarheden vanaf het eerste contact te identificeren. Dat is ook essentieel, aangezien die identificatie gevolgen zal (of zou moeten) hebben voor een beslissing tot vasthouding en de doorverwijzing naar de gepaste procedure. De invoering van de Screeningverordening roept daarbij de vraag op in welke mate de screening zal bijdragen tot een tijdig identificatie van kwetsbaarheden en tot een betere bescherming van kwetsbare personen aan de grens, dan wel bestaande tekortkomingen in de praktijk dreigt te reproduceren.

Naar aanleiding van de implementatie van het EU-Pact in België, onderzocht NANSEN welke verplichtingen en waarborgen het EU-Pact met zich meebrengt en hoe België deze regels omzet in nationale wetgeving. Ook onderzocht NANSEN de huidige praktijk, opnieuw met een focus op kwetsbaarheid in detentie, en meer specifiek op de identificatie van kwetsbaarheden bij verzoekers om internationale bescherming aan de grens. Deze analyse steunt op bevindingen uit individuele dossiers van verzoekers om internationale bescherming in detentie aan de grens tussen januari 2025 en april 2026, en bekijkt in welke mate kwetsbaarheden effectief worden geïdentificeerd en in rekening genomen. Deze analyse onthult welke aandachtspunten essentieel zullen zijn om een effectieve bescherming van kwetsbare mensen aan de grens te waarborgen onder de nieuwe Screeningverordening.

4 Verordening (EU) nr. 2024/1356 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 tot invoering van de screening van onderdanen van derde landen aan de buitengrenzen en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 en (EU) 2019/817, Pb.L. 22 mei 2024 (hierna: Screeningverordening).

5 Overw. 37, art. 1, tweede lid, art. 8, lid 5, b) en art. 12 Screeningverordening.

2. KWETSBAARHEID

Kwetsbaarheid is een centraal begrip binnen het asielrecht, maar kent geen eenduidige juridische definitie. NANSEN vertrekt vanuit de opvatting van Professor Diane Roman dat:

"de toestand van een persoon die door een bepaalde context rechtens of feitelijk niet in staat is voldoende autonomie te genieten om hun grondrechten ten volle uit te oefenen."[6]

Het blijft evenwel moeilijk om de verschillende oorzaken en elementen van kwetsbaarheid onder te brengen in één enkele definitie of categorie, aangezien zij, zoals Stephen Shaw stelt, voortvloeien uit:

"a fluid combination of personal, social and environmental factors, or a matrix of issues that changed over time."[7]

Kwetsbaarheid is geen statisch, inherent of allesbepalend kenmerk van een individu, maar ontstaat en manifesteert zich binnen een bepaalde context.[8] In die zin kan kwetsbaarheid niet uitsluitend worden begrepen als het behoren tot een bepaalde "kwetsbare groep" of als een louter individueel kenmerk.[9] Hoewel bepaalde groepen personen, zoals kinderen, personen die foltering hebben ondergaan en LGBTQI+-personen, een verhoogd risico kunnen lopen op gelijkaardige kwetsbaarheden, moet steeds rekening worden gehouden met de concrete individuele omstandigheden. Een contextuele, situationele en individuele beoordeling blijft noodzakelijk.[10]

NANSEN benadert kwetsbaarheid daarom vanuit een intersectioneel perspectief.[11] Situaties van kwetsbaarheid worden gevormd door een combinatie van verschillende risicofactoren die elkaar kunnen versterken. Het kan daarbij gaan om factoren verbonden aan iemands persoonlijke situatie, zoals leeftijd, gezondheidstoestand of traumatische ervaringen, maar ook om omgevingsfactoren, zoals de opvang- of detentie-omstandigheden, en socio-economische omstandigheden, zoals armoede of beperkte toegang tot huisvesting of werk.

---

6 *"l'état d'une personne qui, en raison d'un contexte donné, ne peut, en droit ou en fait, jouir de l'autonomie suffisante pour exercer pleinement ses droits fondamentaux"*, vrije vertaling door NANSEN. D. ROMAN, "'Ils ne mourraient pas tous mais tous étaient frappés' : le coronavirus, révélateur des ambiguïtés de l'appréhension juridique de la vulnérabilité", *RDLF* 2020, vol. 15, p. 1.

7 S. SHAW, *Review into the Welfare in Detention of Vulnerable Persons A report to the Home Office*, januari 2016, p. 20; zie ook: L. LEBOEUF, C. BRUN, H. LIDÉN, S. MARCHETTI, D. NAKACHE en S. SAROLEA, *Between Protection and Harm: Negotiated Vulnerabilities in Asylum Laws and Bureaucracies*, IMISCOE Research Series, Springer, p. 25, 2025.

8 M. BAUMGÄRTEL, "Facing the challenge of migratory vulnerability in the European Court of Human Rights", *NQHR* 2020, vol. 18, afl. 1, p. 16; L. LEBOEUF, C. BRUN, H. LIDÉN, S. MARCHETTI, D. NAKACHE en S. SAROLEA, *Between Protection and Harm: Negotiated Vulnerabilities in Asylum Laws and Bureaucracies*, IMISCOE Research Series, Springer, 2025.

9 M. BAUMGÄRTEL, "Facing the challenge of migratory vulnerability in the European Court of Human Rights", *NQHR* 2020, vol. 18, afl. 1, p. 12.

10 *Ibid.*, p. 16.

11 Voor meer info hierover, zie: A. SINON en J. LEJEUNE, "The Use of Medico-Legal Reports in Asylum Processes in Belgium", *European Journal of Migration and Law* 2023, vol. 25, afl. 4, pp. 449-473.

Daarnaast kan ook het migratiebeleid zelf situaties van kwetsbaarheid creëren of versterken.[12] Maatregelen gericht op migratiecontrole, zoals grensprocedures, versnelde procedures en detentie, kunnen personen blootstellen aan rechtsonzekerheid, geweld of refoulement. Deze kunnen bijkomende barrières creëren en de effectieve toegang tot internationale bescherming bemoeilijken.[13] Ook nadat toegang tot het grondgebied werd verkregen, kunnen strikte migratie- en integratieregels bijdragen tot situaties van kwetsbaarheid.[14] In die zin stelt professor Carlier dat:

"(…) het vreemdelingenrecht a priori een recht is dat niet-onderdanen uitsluit en dus een recht is dat kwetsbare personen "creëert" omdat zij van bepaalde rechten worden uitgesloten (…)."[15]

Bovenstaande benadering van professor Carlier is bijzonder relevant in de context van detentie. Verzoekers om internationale bescherming bevinden zich reeds in een kwetsbare positie.[16] Daarnaast brengt ook de detentiecontext een verhoogde kwetsbaarheid met zich mee.[17] Die kwetsbaarheid kan verder worden versterkt wanneer personen specifieke noden hebben of behoren tot bepaalde risicogroepen.[18] Om die reden vereist elke maatregel van vrijheidsberoving een grondig en individueel onderzoek naar de noodzakelijkheid, proportionaliteit en impact ervan op de betrokken persoon.

De wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: wet van 15 december 1980) bevat in artikel 1, § 1, 12° een opsomming van personen die als kwetsbaar worden beschouwd.[19] Ook de verschillende instrumenten van het EU-Pact bevatten opsommingen van categorieën van kwetsbare personen, die niet volledig overeenstemmen.[20] Deze categoriale benadering verschilt van de contextuele en intersectionele invulling die NANSEN aan het begrip geeft. Volgens NANSEN kan kwetsbaarheid niet worden herleid tot bepaalde categorieën, maar vereist zij steeds een individuele beoordeling waarin alle relevante persoonlijke, sociale en omgevingsfactoren in rekening worden gebracht.

---

12 M. BAUMGÄRTEL, "Facing the challenge of migratory vulnerability in the European Court of Human Rights", *NQHR* 2020, vol. 18, afl. 1, pp. 18-19.

13 Zie: NANSEN, *NANSEN Note 2025-1 : Procédure de protection internationale et détention à la frontière*, 2025 en NANSEN, *Toegang tot internationale bescherming voor migranten in administratieve detentie – Bevindingen van NANSEN*, 2025.

14 M. BAUMGÄRTEL, "Facing the challenge of migratory vulnerability in the European Court of Human Rights", *NQHR* 2020, vol. 18, afl. 1, p. 19.

15 *"(…) le droit des étrangers est, a priori, un droit de l'exclusion des non-nationaux et donc un droit « producteur » de personnes vulnérables parce qu'exclues de certains droits, (…)"*, vrije vertaling door NANSEN. J.Y. Carlier, *"*Des droits de l'homme vulnérable à la vulnérabilité des droits de l'homme, la fragilité des équilibres*"*, *R.I.E.J.* 2017, vol. 79, afl. 2, p. 185.

16 EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, *M.S.S. t. Griekenland*, § 251.

17 EHRM 12 april 2005, nr. 36378/02, *Shamayev e.a. t. Georgië en Rusland*, § 375; EHRM 12 maart 2013, nr. 15351/03, *Zarzycki t. Polen*, § 102.

18 UNHCR, *Unlocking rights: towards ending immigration detention for asylum-seekers and refugees,* september 2024, p. 20; UNHCR, *UNHCR Advocacy Brief: Independent National Monitoring Mechanisms under the European Union Pact on Migration and Asylum,* september 2025, p. 3; UNHCR, APT en IDC, *Monitoring Immigration Detention: Practical Manual*, 2014, p. 39; JRS Europe, *Becoming Vulnerable in Detention,* juni 2010.

19 Art. 1, § 1, 12° wet van 15 december 1980: *"Kwetsbare persoon: zowel de begeleide als de niet-begeleide minderjarigen, personen met een handicap, bejaarden, zwangere vrouwen, alleenstaande ouders met minderjarige kinderen en personen die gefolterd of verkracht zijn of andere ernstige vormen van psychisch, fysiek of seksueel geweld hebben ondergaan."*

20 C. WARIN & V. ILAREVA, *Vulnerability in the New Pact: an empty promise to protect, or an operational concept?*, EU Immigration and Asylum Law and Policy Blog, 11 oktober 2024; UNHCR, *UNHCR Advocacy Brief: Independent National Monitoring Mechanisms under the European Union Pact on Migration and Asylum*, september 2025, p. 1.

3. WETGEVEND EN BELEIDSKADER

3.1 Kwetsbaarheid als element in de beoordeling van detentie

Hoewel het internationaal en Europees recht geen absoluut verbod bevat op de detentie van kwetsbare verzoekers om internationale bescherming, volgt uit verschillende rechtsbronnen wel dat bijzondere voorzichtigheid en verhoogde waarborgen vereist zijn wanneer kwetsbare verzoekers van hun vrijheid worden beroofd.[21]

De waarborgen inzake detentie van verzoekers om internationale bescherming worden op Europees niveau geregeld door de Opvangrichtlijn.[22] Detentie is immers een vorm van opvang, waardoor de waarborgen voorzien in de Opvangrichtlijn van toepassing zijn op verzoekers om internationale bescherming die in detentie worden geplaatst. De richtlijn vertrekt van het principe dat een persoon niet in detentie mag worden gehouden om de enkele reden dat deze een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend[23] en bevat een limitatieve lijst van gronden waarop een verzoeker om internationale bescherming in detentie kan worden geplaatst.[24]

Daarnaast bepaalt artikel 10, lid 2 van de nieuwe Opvangrichtlijn, die nog niet omgezet werd in Belgische wetgeving, (net als artikel 8, lid 2 van de oude Opvangrichtlijn) dat detentie slechts mogelijk is wanneer dit noodzakelijk blijkt, op grond van een individuele beoordeling van elk geval, en indien geen minder dwingende maatregelen effectief kunnen worden toegepast.[25] Een dergelijke individuele beoordeling vereist dat rekening wordt gehouden met de specifieke situatie en eventuele kwetsbaarheden van de betrokken persoon.

De nieuwe Opvangrichtlijn bevat daarnaast bijkomende waarborgen rond detentie van verzoekers om internationale bescherming. Artikel 11, lid 2 bepaalt uitdrukkelijk dat in een detentiebeslissing schriftelijk moet worden gemotiveerd waarom minder dwingende alternatieve maatregelen niet effectief kunnen worden toegepast. De autoriteiten moeten met andere woorden concreet verantwoorden waarom werd gekozen voor detentie in plaats van voor een alternatief voor detentie. Deze toevoeging is bijzonder relevant, aangezien de Belgische rechtspraak eerder aanvaardde dat de administratie door het nemen van een detentiebeslissing impliciet de mogelijkheid van een alternatief voor detentie had verworpen.[26]

---

21 FRA, *Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration – Edition 2026*, p. 246.

22 Richtlijn (EU) nr. 2013/33 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking), *Pb.L.* 29 juni 2013 (hierna: oude Opvangrichtlijn). Sinds de aanname van het EU-Pact inzake Asiel en Migratie, is deze vervangen door: Richtlijn (EU) nr. 2024/1346 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking), *Pb.L.* 22 mei 2024 (hierna: nieuwe Opvangrichtlijn).

23 Art. 8, eerste lid oude Opvangrichtlijn en art. 10, eerste lid nieuwe Opvangrichtlijn.

24 Art. 8, lid 3 oude Opvangrichtlijn en artikel 10, lid 4 nieuwe Opvangrichtlijn. Voor een uitgebreide bespreking, zie: NANSEN, *NANSEN Note 2025-1 : Procédure de protection internationale et détention à la frontière*, 2025.

25 Art. 8, lid 2 oude Opvangrichtlijn en artikel 10, lid 2 nieuwe Opvangrichtlijn.

26 Zie in deze zin: Cass. 16 maart 2016, nr. P.16.0281.F: *"Lorsque, dans la décision de privation de liberté, l'autorité administrative indique concrètement les circonstances justifiant la mesure au regard des impératifs de nécessité prévus par l'article 7, alinéa 3, de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers, elle motive cet acte conformément à l'article 62 de la loi. Aucune disposition n'impose à cette autorité d'exposer en outre les raisons pour lesquelles elle considère qu'une mesure moins contraignante serait inapte à rencontrer cet objectif."*

De nieuwe Opvangrichtlijn benadrukt bovendien expliciet de verantwoordelijkheid van de lidstaten om bij detentiebeslissingen verschillende aspecten van kwetsbaarheid in hun beoordeling te betrekken. Artikel 10, lid 3 bepaalt dat lidstaten bij detentie rekening moeten houden met zichtbare tekenen, verklaringen of gedragingen die erop wijzen dat een verzoeker bijzondere opvangbehoeften heeft. Als de beoordeling van die behoeften nog niet werd afgerond, moet dit onverwijld gebeuren en moet met deze bevindingen rekening worden gehouden bij de beslissing om de detentie al dan niet voort te zetten of de detentie- of opvangomstandigheden aan te passen.

Die vaststelling komt ook tot uiting in artikel 13 van de nieuwe Opvangrichtlijn (artikel 11 van de vroegere Opvangrichtlijn) over de detentie van verzoekers met bijzondere opvangbehoeften. Deze bepaling benadrukt dat de lichamelijke en geestelijke gezondheid van verzoekers met bijzondere opvangbehoeften een primaire zorg moet vormen voor de nationale autoriteiten. De nieuwe Opvangrichtlijn versterkt deze bescherming, aangezien het expliciet toevoegt dat verzoekers met bijzondere opvangbehoeften niet in detentie mogen worden gehouden als hun lichamelijke of geestelijke gezondheid daardoor ernstig in gevaar zou worden gebracht.

Deze versterkte waarborgen sluiten aan bij de aanbevelingen van internationale organisaties, die al geruime tijd benadrukken dat de detentie van kwetsbare personen slechts uitzonderlijk mag worden toegepast en dat waar mogelijk alternatieven voor detentie moeten worden overwogen.[27] Volgens UNHCR moet de detentie van bepaalde kwetsbare profielen, zoals personen die foltering of ernstig psychologisch, fysiek of seksueel geweld hebben ondergaan, in principe worden vermeden gelet op de ernstige gevolgen voor hun mentale gezondheid.[28] Ook het Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing (hierna: CPT) heeft erop gewezen dat voor bepaalde categorieën van kwetsbare personen alternatieven voor detentie moeten worden voorzien, met name voor slachtoffers van foltering of mensenhandel, zwangere vrouwen, gezinnen met kinderen, ouderen en personen met een handicap.[29] Ook het Asielagentschap van de Europese Unie (hierna: EUAA) en het Directoraat-generaal Migratie en Binnenlandse Zaken (hierna: DG Home) wijzen hierop.[30]

Dat verhoogde waarborgen noodzakelijk zijn, wordt ook bevestigd in onderzoek naar de impact van immigratiedetentie op kwetsbare personen. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) wees in een rapport uit 2022 op de ernstige impact van immigratiedetentie op de mentale gezondheid van migranten:

27 Zie ook: M. VON WERTHERN, K. ROBJANT, Z. CHUI, R. SCHON, L. OTTISOVA, C. MASON en C., "The impact of immigration detention on mental health: a systematic review", *BMC Psychiatry* 2018, vol. 18; PICUM, *Preventing and Addressing Vulnerabilities in Immigration Enforcement Policies*, 2021; PICUM, *PICUM Briefing – Non-detention of migrants: some facts and figures*, januari 2020; JRS Europe, *Becoming Vulnerable in Detention*, juni 2010.

28 UNHCR, *Detention Guidelines: Guidelines on the applicable criteria and standards relating to the detention of asylum-seekers and alternatives to detention*, guideline 9.1; UNHCR, *UNHCR Advocacy Brief: Restrictions of movement, detention and alternatives to detention under the European Union Pact on Migration and Asylum*, september 2025. Zie ook: A. EDWARDS, *Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and 'Alternatives to Detention' of Refugees, Asylum-Seekers, Stateless Persons and Other Migrants,* UNHCR, april 2011, p. 48; UN Working Group on Arbitrary Detention, *Revised Deliberation No. 5 on deprivation of liberty of migrants*, 7 februari 2018, § 41.

29 CPT, *Fiche thématique - Rétention des Migrants*, maart 2017, p. 9.

30 EUAA, *Guidelines on Alternatives to Detention*, 19 december 2024; DG Home, *Guidance Document on the use of detention, alternatives to detention and restrictions of freedom of movement under the 2024 Recast Reception Conditions Directive,* 30 juni 2026, p. 44.

*"The mental health needs and challenges experienced by migrants in ID [= immigration detention] is the most widely studied health topic, and **many researchers linked the environment in ID to the exacerbation of poor mental health experienced by migrants.** (…) The environment within ID is found to **cause a decline in the mental health of migrants** (…), and strong evidence substantiates the mental health needs and concerns of migrants in ID (…). **The evidence showed no mental health benefits related to administrative detention procedures** (…), and a recent meta-analysis showed a **trend towards increasing rates of psychiatric disorders in ID** (…). A study evaluating quality of life domains in ID discovered that migrants scored the lowest on the psychological domain compared with the environmental, physical and social domains (…)."*[31]

Dit blijkt ook uit het rapport "Becoming Vulnerable in Detention" van JRS Europe.[32]

In die lijn hield ook de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (hierna: RvV/CCE)[33] recent expliciet rekening met de impact van detentie op de kwetsbaarheid van een verzoeker om internationale bescherming. De CCE stelde daarbij vast dat de psychologische kwetsbaarheid van de betrokkene werd verergerd door zijn detentie en dat dit de toegang tot een continu psychologisch toezicht bemoeilijkte.[34]

Daarnaast kan detentie ook een belangrijke impact hebben op het verloop van de asielprocedure. De context van detentie kan het voor verzoekers om internationale bescherming bijzonder moeilijk maken om traumatische ervaringen, kwetsbaarheden of elementen van hun asielrelaas tijdig en volledig kenbaar te maken. Detentie kan bovendien een negatieve impact hebben op de mentale gezondheid van betrokkenen en op hun vermogen om de asielprocedure op een adequate manier te doorlopen en voor te bereiden.

Vertegenwoordigers van het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (hierna: CGVS) hebben tijdens een gesprek aangegeven dat er ruimte bestaat om de detectie en beoordeling van kwetsbaarheden, bijzondere procedurele noden en procedurele waarborgen in het kader van de asielprocedure verder te versterken.[35] Dit geldt bijvoorbeeld voor verzoekers van wie de vasthouding in België een belangrijke impact kan hebben op hun vermogen om op volwaardige wijze aan de procedure deel te nemen, of voor verzoekers voor wie vasthouding bijzondere aandacht kan vergen in het licht van de aangevoerde vervolgingsmotieven of eerdere ervaringen van detentie en vrijheidsberoving in het land van herkomst. Het CGVS verkent in dit verband mogelijke pistes ter ondersteuning van deze processen en de gegevensuitwisseling hieromtrent, zowel intern als binnen de bestaande overlegstructuren met de asiel- en opvangpartners.

---

31 WHO, *Addressing the health challenges in immigration detention, and alternatives to detention: A country implementation guide*, 2022, pp. 13 en 19-22.

32 JRS Europe, *Becoming Vulnerable in Detention*, juni 2010.

33 Deze nota gebruikt CCE (Conseil du Contentieux des Étrangers) om naar arresten van Franstalige kamers te verwijzen, en RvV (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen) bij uitspraken van Nederlandstalige kamers.

34 CCE 21 april 2026, nr. 345.181. Zie ook: ADDE, *Newsletter mai 2026*, nr. 229.

35 Gesprek met vertegenwoordigers van het CGVS dat plaatsvond in mei 2026 (zie *supra*, methodologie).

Gezien haar mandaat beschikt het CGVS echter niet over beslissingsbevoegdheid inzake vasthouding of de beëindiging daarvan, ook wanneer tijdens haar werkzaamheden kwetsbaarheden worden geïdentificeerd. Het CGVS wees er tevens op dat de regels inzake vertrouwelijkheid van de internationale beschermingsprocedure beperkingen kunnen meebrengen voor het delen van informatie met de DVZ die mogelijk relevant is voor beslissingen inzake vasthouding.

3.2 Identificatie van kwetsbaarheden voor en tijdens detentie

De bescherming van kwetsbare personen in detentie kan slechts effectief zijn indien kwetsbaarheden tijdig en adequaat worden geïdentificeerd en opgevolgd.[36] Die beoordeling moet plaatsvinden vóór de detentie, maar moet ook herhaald worden gedurende de volledige detentieperiode, aangezien bepaalde kwetsbaarheden zich pas manifesteren na verloop van tijd of ten gevolge van de detentie zelf.

Artikel 25 van de nieuwe Opvangrichtlijn (artikel 22 van de vroegere Opvangrichtlijn) verplicht de lidstaten om te beoordelen of een verzoeker bijzondere opvangbehoeften heeft en welke ondersteuning noodzakelijk is. Die verplichting impliceert de aanwezigheid van een effectief identificatiemechanisme.

In dat verband verplichtte artikel 21 van de vroegere Opvangrichtlijn, opgenomen in hoofdstuk IV “Kwetsbare personen”, de lidstaten al om rekening te houden met de specifieke situatie van kwetsbare personen. De bepaling bevatte een niet-limitatieve lijst van categorieën waarvoor bijzondere aandacht vereist was, waaronder minderjarigen, slachtoffers van foltering, personen met mentale stoornissen en slachtoffers van ernstige vormen van geweld.

De nieuwe Opvangrichtlijn neemt deze bepaling op in artikel 24. Hoofdstuk IV verwijst voortaan naar “Verzoekers met bijzondere opvangbehoeften” in plaats van “Kwetsbare personen”, wat wijst op een meer contextuele benadering van kwetsbaarheid. Artikel 24 van de nieuwe Opvangrichtlijn benadrukt de noodzaak om rekening te houden met de specifieke situatie van verzoekers met bijzondere opvangbehoeften en verwijst naar categorieën van verzoekers die vaker bijzondere opvangbehoeften hebben. In vergelijking met artikel 21 van de vroegere Opvangrichtlijn werden enkele categorieën toegevoegd: lesbische, homoseksuele en biseksuele personen, trans- en interseks personen worden expliciet vermeld, evenals personen met posttraumatische stressstoornissen en slachtoffers van gendergerelateerd geweld, kindhuwelijken of gedwongen huwelijken of geweld met een seksueel, gender-, racistisch of religieus motief. De nieuwe Opvangrichtlijn kiest daarmee voor een bredere invulling van kwetsbaarheid, waarbij zowel meer categorieën expliciet worden erkend als meer aandacht uitgaat naar de opvangbehoeften van de verzoeker.

36 Voor tools die ondersteunen bij het identificeren van personen die zich in een kwetsbare situatie bevinden, zie onder andere: EUAA, *Tool For Identification Of Persons With Special Needs*; EUAA, *Special Needs and Vulnerability Assessment Tool*; EUAA, *Guidance on Vulnerability in Asylum and Reception*, 22 mei 2024.

3.3 De Screeningverordening

De Screeningverordening voert een verplichte screening in voor bepaalde categorieën van derdelanders en beoogt onder meer personen snel te identificeren en door te verwijzen naar de passende procedure.[37] Overweging 2 van de Screeningverordening verwijst daarbij expliciet naar de procedure voor internationale bescherming en de terugkeerprocedure. Naar onze lezing sluit de verordening evenwel niet uit dat, afhankelijk van de omstandigheden, ook andere toepasselijke procedures of beschermingsmechanismen aan de orde kunnen zijn, bijvoorbeeld in het kader van staatloosheid, mensenhandel of de bescherming van niet-begeleide minderjarigen.

De Screeningverordening is bijzonder relevant voor de identificatie van kwetsbaarheden en de beoordeling van detentiebesluiten. De screening beoogt immers onder meer kwetsbaarheden vroegtijdig te identificeren bij verzoekers om internationale bescherming aan de buitengrens. Afhankelijk van de geïdentificeerde noden kan de screening vervolgens leiden tot een doorverwijzing naar een grensprocedure of naar een asielprocedure op het Belgische grondgebied.

3.3.1 Implementatie van de Screeningverordening in België

In België wordt de Screeningverordening omgezet in Belgische wetgeving door middel van de wet van 16 juni 2026 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 ter uitvoering van het Migratie- en asielpact van de Europese Unie (hierna: wet van 16 juni 2026).[38] Deze wet voert drie nieuwe bepalingen in met betrekking tot de screening in de wet van 15 december 1980, namelijk de artikelen 8quater, 8quinquies en 8sexies. Aangezien de Belgische wetgever slechts een beperkt aantal nieuwe bepalingen met betrekking tot screening invoert, wordt voor de bespreking van de screening vooral uitgegaan van de Screeningverordening, met verwijzingen naar de Belgische wetgeving waar dit nuttig is.

Het is niet de bedoeling om hier een exhaustieve analyse te geven van de volledige Screeningverordening. Voor een meer uitgebreide bespreking van de inhoud en de implicaties van deze verordening verwijst NANSEN onder meer naar onderstaande analyses:

- UNHCR, *Advocacy Brief: Screening and identification of persons with vulnerabilities under the European Union Pact on Migration and Asylum*, september 2025.
- ECRE, *Comments on the Regulation of the European Parliament and of the Council introducing the screening of third-country nationals at the external borders and amending regulations (EC) NO 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 AND (EU) 2019/817*, februari 2025.
- PICUM, *PICUM Analysis: New Migration Pact Series – Analysis of the Screening Regulation*, oktober 2024.
- L. JAKULEVICIENE, *EU Screening Regulation: closing gaps in border control while opening new protection challenges?*, EU Immigration and Asylum Law and Policy, 28 juni 2024.
- EUAA, *Introduction to screening in the context of international protection*.
- EUAA, *Practical Guide on Access to the Asylum Procedure*, december 2025.
- Zie specifiek over de rol van de Dienst Vreemdelingenzaken (hierna: DVZ): DVZ, *Europese asiel- en migratiepact*, 8 juni 2026.

37 Overw. 2 Screeningsverordening.

38 Wet van 16 juni 2026 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ter uitvoering van het Migratie- en asielpact van de Europese Unie, *BS* 19 juni 2026. De screening wordt geregeld in de artikelen 7, 8 en 9 van deze wet en in de memorie van toelichting.

De Screeningverordening bepaalt dat de lidstaten de screeningsautoriteiten moeten aanwijzen.[39] De Belgische wetgever duidt de DVZ aan als screeningsautoriteit en de politiediensten als partnerdienst van de screeningsautoriteit.[40] Volgens de memorie van toelichting kan voor de medische screening daarnaast worden samengewerkt met Fedasil.[41]

De screening geldt in de eerste plaats voor derdelanders aan de buitengrens die:

- de buitengrens onrechtmatig hebben overschreden zonder aan de toegangsvoorwaarden te voldoen;
- tijdens de grenscontroles om internationale bescherming hebben verzocht zonder aan de toegangsvoorwaarden te voldoen;
- ontscheept zijn volgend op een opsporings- en reddingsoperatie, zonder aan de toegangsvoorwaarden te voldoen.[42]

Daarnaast is de Screeningverordening ook van toepassing op derdelanders die zich reeds op het grondgebied van de lidstaat bevinden, wanneer zij onwettig op het grondgebied verblijven en er geen aanwijzingen zijn dat zij aan een buitengrens werden gecontroleerd.[43] De screening is dus niet uitsluitend beperkt tot situaties aan de buitengrens, maar kan ook worden toegepast op het grondgebied van de lidstaten. De focus van deze nota ligt op screening aan de buitengrens.

Voor zij die aan de buitengrens worden gescreend, introduceert de Screeningverordening op Europees niveau een “fiction of non-entry”. Personen die aan de screening worden onderworpen, worden juridisch beschouwd alsof zij het grondgebied van de lidstaat nog niet zijn binnengekomen, ook wanneer zij zich feitelijk op het grondgebied bevinden.[44] Deze praktijk bestond al in België en wordt nu ook op Europees niveau opgenomen.

De screening aan de buitengrens moet plaatsvinden in een toereikende en geschikte locatie aan of nabij de buitengrens en dient zo snel mogelijk te worden uitgevoerd.[45] Aan de buitengrens bedraagt de maximale duur van de screening zeven dagen.[46] De Belgische wetgever bepaalt dat de screening wordt uitgevoerd in de lokalen van de screeningsautoriteit of van de partnerdienst.[47]

De Screeningverordening voorziet daarnaast in de verplichting voor de betrokkene om tijdens de screening ter beschikking te blijven van de screeningsautoriteiten en om bepaalde informatie te verstrekken.[48] Dit wordt omgezet door de Belgische wetgever in artikel 8quinquies van de wet van 15 december 1980, dat de verplichtingen regelt van personen die aan de screening worden onderworpen.[49]

39 Art. 8, lid 9 Screeningverordening.
40 Art. 7 wet van 16 juni 2026.
41 Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ter uitvoering van het Migratie- en asielpact van de Europese Unie, DOC 56 1401/001, p. 20.
42 Art. 1, eerste lid, a) Screeningverordening.
43 Art. 1, eerste lid, b) en overw. 18 Screeningverordening.
44 Art. 6 Screeningverordening.
45 Art. 8, eerste lid en overw. 10 Screeningverordening.
46 Art. 8, lid 3 en overw. 22 Screeningverordening.
47 Art. 7 wet van 16 juni 2026.
48 Art. 9 Screeningverordening.
49 Art. 8 wet van 16 juni 2026.

Hoewel de Screeningverordening formeel geen automatische detentie voorziet tijdens de screening, creëert de combinatie van de "fiction of non-entry", het plaatsvinden van de screening aan of nabij de buitengrens en de verplichting voor de betrokkene om tijdens de screening ter beschikking te blijven van de screeningsautoriteiten een aanzienlijk risico op systematische de facto detentie.[50] Specifiek met betrekking tot detentie bepaalt de Belgische wetgever in de memorie van toelichting dat de screening op zich geen autonome grond voor detentie creëert. Personen kunnen tijdens de screening wel worden vastgehouden op basis van de bestaande bepalingen inzake detentie in het kader van met name de asiel- of terugkeerprocedure.[51]

Tijdens de screening moeten verschillende controles plaatsvinden, namelijk[52]:

- een voorlopige medische controle door gekwalificeerd medisch personeel;[53]
- een voorlopige beoordeling van de kwetsbaarheid (zie *infra*, punt 3.3.2, voor een verdere bespreking);
- identificatie of verificatie van de identiteit;[54]
- registratie van de biometrische gegevens;
- een veiligheidscontrole.[55]

Artikel 11 van de Screeningverordening voorziet daarnaast in een informatieverplichting. Personen die aan de screening worden onderworpen moeten geïnformeerd worden over het doel, de duur en de elementen van de screening, alsook de wijze waarop het uitgevoerd wordt en de mogelijke uitkomsten ervan; over hun recht om internationale bescherming te verzoeken en de toepasselijke regels inzake het indienen van een verzoek om internationale bescherming; over hun rechten en plichten, met inbegrip van de mogelijkheid om contact op te nemen met en gecontacteerd te worden door organisaties en personen die juridisch advies of counseling verstrekken.[56] Deze informatie moet schriftelijk worden verstrekt in een taal die de betrokkene begrijpt of redelijkerwijze geacht kan worden te begrijpen, en zo nodig mondeling met gebruikmaking van tolkdiensten.[57] Deze bepaling wordt in de Belgische wetgeving ingevoerd in artikel 8sexies van de wet van 15 december 1980, waarin bepaald wordt dat hierover nadere regels zullen worden uitgewerkt bij koninklijk besluit.

50 ECRE, *Comments on the Regulation of the European Parliament and of the Council introducing the screening of third-country nationals at the external borders and amending regulations (EC) NO 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 AND (EU) 2019/817*, februari 2025, pp. 4 en 19; PICUM, *PICUM Analysis: New Migration Pact Series – Analysis of the Screening Regulation*, oktober 2024, p. 13; L. JAKULEVICIENE, *EU Screening Regulation: closing gaps in border control while opening new protection challenges?*, EU Immigration and Asylum Law and Policy, 28 juni 2024; Border Violence Monitoring Network, Mobile Info Team, ASGI, I Have Rights en Voice in Bulgaria, *Joint Policy Paper: The EU Screening Regulation*, 22 juli 2024, p. 2.

51 Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ter uitvoering van het Migratie- en asielpact van de Europese Unie, DOC 56 1401/001, p. 21.

52 Art. 8, lid 5 Screeningverordening.

53 Art. 12, eerste lid en overw. 36 Screeningverordening.

54 Art. 14 Screeningverordening.

55 Art. 15 en 16 Screeningverordening.

56 Art. 11, eerste lid Screeningverordening.

57 Art. 11, lid 3 Screeningverordening.

De Screeningverordening bevat specifieke waarborgen voor minderjarigen.[58] Zo moet het belang van het kind een primaire overweging vormen tijdens de screening en moeten niet-begeleide minderjarigen zo snel mogelijk worden bijgestaan door een vertegenwoordiger of een persoon die is opgeleid om het belang van minderjarigen en hun algemeen welzijn te beschermen.[59] Daarnaast bepaalt de Screeningverordening dat de kinderbeschermingsautoriteiten waar nodig nauw betrokken moeten worden bij de screening om te waarborgen dat gedurende de screening naar behoren rekening wordt gehouden met het belang van het kind.[60]

Verder verplicht de Screeningverordening de lidstaten om een onafhankelijk toezichtmechanisme op te richten. Dit mechanisme moet enerzijds toezien op de eerbiediging van de grondrechten van de personen die aan de screening worden onderworpen en anderzijds garanderen dat onderbouwde beschuldigingen van niet-eerbiediging van grondrechten doeltreffend en zonder onnodige vertraging worden behandeld.[61] De wet van 16 juni 2026 bevat geen specifieke bepalingen over het onafhankelijk toezichtmechanisme. De algemene toelichting van de memorie van toelichting bepaalt hierover enkel het volgende:

> *"Wat betreft het mechanisme voor het toezicht van de grondrechten, geeft de regering de voorkeur aan een pragmatische aanpak die erin bestaat geen nieuw orgaan op te richten, maar een beroep te doen op bestaande controleorganen. Afhankelijk van de instantie die de handelingen verricht voor de screening (zie artikel 7 van dit ontwerp), zullen deze organen* ***enerzijds de ombudsmannen zijn wanneer de screening wordt uitgevoerd door de Dienst Vreemdelingenzaken en anderzijds het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten ("Comité P") wanneer de geïntegreerde politie handelingen stelt als partner bij de screening****. Het wettelijk kader dat van toepassing is op deze organen zal,* ***indien nodig, moeten worden aangepast om te garanderen dat zij deze nieuwe toezichtsrol ten volle kunnen uitoefenen****."*[62]

58 Zie onder meer: Art. 13 en overw. 25 Screeningverordening.

59 Art. 13 en overw. 25 Screeningverordening.

60 Overw. 25 Screeningverordening.

61 Voor meer info, zie: art. 10, lid 2 en overw. 27 Screeningverordening en Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2025 – Katern uit het jaarverslag: Toegang tot het grondgebied*, 2025, p. 14.

62 Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ter uitvoering van het Migratie- en asielpact van de Europese Unie, DOC 56 1401/001, p. 13.

De screening wordt uitgevoerd aan de hand van een screeningsformulier dat wordt ingevuld door de screeningsautoriteiten.[63] Dit formulier wordt vervolgens aan de betrokkene ter beschikking gesteld, zodat deze vóór de verzending ervan feitelijke onjuistheden kan aangeven.[64] De Screeningverordening en de Belgische implementatie voorzien niet in een afzonderlijk rechtsmiddel tegen het screeningformulier of de uitkomst van de screening. Artikel 17, lid 3, bepaalt evenwel dat de informatie in het screeningsformulier op zodanige wijze moet worden geregistreerd dat zij tijdens een daaropvolgende asiel- of terugkeerprocedure bestuursrechtelijk en gerechtelijk kan worden getoetst. De verordening voorziet aldus wel in een mogelijkheid tot toetsing van de informatie uit het screeningformulier, zij het in beginsel in het kader van een daaropvolgende asiel- of terugkeerprocedure. Als de screening is voltooid, worden de betrokkenen vervolgens doorverwezen naar de passende procedure, met name een asielprocedure of terugkeerprocedure.[65] Voor verzoekers om internationale bescherming zou dit onder meer een grensprocedure of een procedure op het grondgebied kunnen zijn. De Belgische wetgever geeft geen duidelijkheid over de impact van de screening op de doorverwijzing naar de passende procedure.

3.3.2 Identificatie van kwetsbaarheden tijdens Screening

Eén van de controles die plaatsvindt tijdens de screening is een voorlopige medische controle en een beoordeling van de kwetsbaarheid.[66] Artikel 12 van de Screeningverordening bepaalt in het eerste lid dat er een voorlopige medische controle moet worden uitgevoerd door gekwalificeerd medisch personeel om vast te stellen of de betrokkene gezondheidszorg nodig heeft of geïsoleerd moet worden omwille van de volksgezondheid.[67] Het derde en vierde lid van datzelfde artikel bepalen dat er ook een voorlopige beoordeling van de kwetsbaarheid dient te gebeuren:

> *"(…) een voorlopige beoordeling van hun kwetsbaarheid verricht door gespecialiseerd, daartoe opgeleid personeel van de screeningsautoriteiten om na te gaan of een onderdaan van een derde land mogelijk een staatloze, kwetsbaar of een slachtoffer is van foltering of andere onmenselijke of onterende behandeling, dan wel speciale behoeften heeft (…). Voor het beoordelen van die kwetsbaarheid* ***kunnen de screeningsautoriteiten worden bijgestaan door niet-gouvernementele organisaties en, in voorkomend geval, door gekwalificeerd medisch personeel.***
>
> *4. Indien er* ***aanwijzingen zijn dat een onderdaan van een derde land zich in een kwetsbare situatie bevindt of speciale opvang- of procedurele behoeften heeft, krijgt de betrokkene tijdige en passende ondersteuning in een adequate accommodatie met het oog op zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid****. Minderjarigen worden op kindvriendelijke en leeftijdsgeschikte wijze ondersteund door personeel dat opgeleid en gekwalificeerd is om met minderjarigen om te gaan, in samenwerking met de nationale kinderbeschermingsautoriteiten."*

63 Art. 17 Screeningverordening.

64 Art. 17, lid 3 Screeningverordening.

65 Art. 18 Screeningverordening.

66 Art. 12, lid 3 Screeningverordening.

67 Zie overw. 36 Screeningverordening: *"Onderdanen van derde landen die aan de screening worden onderworpen, moeten een voorlopige medische controle door gekwalificeerd medisch personeel ondergaan om vast te stellen of zij gezondheidszorg behoeven of geïsoleerd moeten worden omwille van de volksgezondheid. Gekwalificeerd medisch personeel moet, op basis van de medische omstandigheden betreffende de algemene toestand van elke individuele onderdaan van een derde land, kunnen besluiten dat tijdens de screening geen verdere medische controle nodig is. Die voorlopige medische controle moet worden uitgevoerd door gekwalificeerd medisch personeel dat tot een van de volgende categorieën van de ISCO-08-classificatie van de internationale standaardclassificatie van beroepen onder de verantwoordelijkheid van de Internationale Arbeidsorganisatie behoort: 221 artsen, 2221 verpleegkundigen, of 2240 paramedici."*

De identificatie van kwetsbaarheden dient dus te gebeuren door gespecialiseerd, daartoe opgeleid personeel van de screeningsautoriteiten. Daarnaast kunnen de screeningsautoriteiten worden bijgestaan door NGO's.[68] Verder bepaalt de preambule van de Screeningverordening dat de lidstaten de nationale kinderbeschermingsautoriteiten en de nationale autoriteiten die belast zijn met het opsporen en identificeren van slachtoffers van mensenhandel moeten inschakelen in alle gevallen waarin uit de screening feiten aan het licht komen die te maken hebben met mensenhandel.[69] Bovendien verplicht het screeningformulier de lidstaten om relevante informatie op te nemen in gevallen van vermoedelijke mensensmokkel of mensenhandel.[70]

In de preambule van de Screeningverordening wordt expliciet aangegeven dat de screening moet helpen bij de identificatie van kwetsbare personen, zodat bij de bepaling en toepassing van de verdere procedure ten volle rekening wordt gehouden met eventuele bijzondere behoeften.[71]

Daarnaast stelt de preambule ook:

> *"Tijdens de screening moeten voor alle betrokkenen **leefomstandigheden worden gewaarborgd die in overeenstemming zijn met het Handvest** en moeten alle betrokkenen toegang hebben tot spoedeisende gezondheidszorg en essentiële behandeling van ziekten. **Bijzondere aandacht moet worden besteed aan kwetsbare personen**, zoals zwangere vrouwen, ouderen, eenoudergezinnen, personen met een onmiddellijk identificeerbare lichamelijke of geestelijke handicap, personen die zichtbare psychische of fysieke trauma's hebben opgelopen en niet-begeleide minderjarigen. Met name in het geval van minderjarigen moet de informatie op een kindvriendelijke en op de leeftijd afgestemde manier worden verstrekt. Alle autoriteiten die bij de uitvoering van de screeningstaken betrokken zijn, **moeten situaties van waargenomen of aan hen gemelde gevallen van kwetsbaarheid rapporteren**, moeten de menselijke waardigheid en de persoonlijke levenssfeer eerbiedigen, en moeten zich onthouden van discriminatie."*[72]

De resultaten van de beoordeling van de kwetsbaarheid moeten worden opgenomen in het screeningsformulier. Dat formulier wordt vervolgens overgemaakt aan de bevoegde autoriteiten met het oog op de verdere doorverwijzing van de betrokkene naar de toepasselijke procedure.[73]

De identificatie van kwetsbaarheden maakt dus een essentieel onderdeel uit van de screening. Een effectieve identificatie van kwetsbaarheden is immers essentieel om personen met bijzondere beschermings-, opvang- of procedurele noden tijdig te identificeren en hen passende ondersteuning te bieden. Daarnaast moet de identificatie van kwetsbaarheden toelaten om personen voor wie versnelde procedures of grensprocedures niet geschikt zijn, door te verwijzen naar de procedure op het grondgebied.[74]

---

68 Art. 12, lid 3 Screeningverordening.

69 Overw. 24 Screeningverordening.

70 Art. 17, lid 2, d) Screeningverordening.

71 Overw. 7 Screeningverordening.

72 Overw. 38 Screeningverordening.

73 Art. 18, eerste lid Screeningverordening.

74 UNHCR, *UNHCR Advocacy Brief: Screening and identification of persons with vulnerabilities under the European Union Pact on Migration and Asylum*, september 2025.

De voorlopige beoordeling van de kwetsbaarheid tijdens de screening moet worden onderscheiden van de beoordeling van bijzondere opvangbehoeften op grond van artikel 25 van de nieuwe Opvangrichtlijn (zie *supra*, punt 3.2). Artikel 12, lid 5 van de Screeningverordening bepaalt immers dat de voorlopige kwetsbaarheidsbeoordeling geen afbreuk doet aan de beoordeling van bijzondere opvangbehoeften die op grond van de Opvangrichtlijn vereist is, maar er wel deel van kan uitmaken. De screening vormt aldus een eerste identificatiemoment aan de grens, maar vervangt niet de meer omvattende, individuele beoordeling van bijzondere opvangbehoeften in het kader van de opvang van verzoekers om internationale bescherming. Artikel 25 van de nieuwe Opvangrichtlijn vereist bovendien dat bijzondere opvangbehoeften die zich pas later in de procedure manifesteren, alsnog worden beoordeeld en dat de geboden ondersteuning gedurende de volledige procedure wordt afgestemd op deze behoeften.

Hoewel de Screeningverordening aldus een eerste Europees kader creëert voor de identificatie van kwetsbaarheden en deze identificatie koppelt aan de verdere beoordeling van bijzondere opvangbehoeften, blijft de wet van 16 juni 2026 stil over de concrete organisatie ervan. De Belgische wetgeving bepaalt niet hoe de identificatie van kwetsbaarheden concreet moet worden uitgevoerd, welke gespecialiseerde actoren daarbij moeten worden betrokken en welke gevolgen aan de vaststelling van kwetsbaarheden moeten worden verbonden. Er wordt geen wettelijk mechanisme voor de identificatie van kwetsbaarheden vastgelegd in de Belgische wetgeving die de bepalingen in de Screeningverordening hierrond implementeren in België.

Identificatie van staatloosheid

Het EU-Pact legt voor het eerst bindende regels op aan alle lidstaten om aanwijzingen van staatloosheid te identificeren en registreren. Hoewel de concrete bepalingen inzake staatloosheid beperkt zijn, is dit op Europees niveau een stap vooruit richting een betere identificatie van en bescherming voor staatlozen. Overweging 37 van de Screeningverordening bepaalt expliciet dat in het kader van de voorlopige beoordeling van kwetsbaarheden als deel van de screening, de autoriteiten personen moeten identificeren waarvoor er aanwijzingen zijn dat ze staatloos zijn.[75] Deze aanwijzingen moeten aangegeven worden in het screeningsformulier.[76] De nieuwe regels inzake identificatie van aanwijzingen van staatloosheid tijdens de screening worden verder aangevuld in artikel 27, tweede lid van de Asielprocedureverordening[77]:

"Wanneer een persoon beweert geen nationaliteit te hebben, wordt dit feit duidelijk geregistreerd in afwachting van de vaststelling van de staatloosheid van de betrokkene."

Zowel de identificatie van aanwijzingen van staatloosheid tijdens de screening, als de formele vaststelling van staatloosheid als deel van artikel 27, tweede lid werden niet verder uitgewerkt door de Belgische wetgever. Het blijft bijgevolg onduidelijk hoe deze bepalingen in de praktijk zullen leiden tot een betere identificatie (en bescherming) van staatlozen in België. Voor meer informatie over staatloosheid en het EU-Pact, zie:

- ENS, *Statelessness and the EU Pact on Migration and Asylum: Analysis and Recommendations for Implementation*, 27 mei 2024.
- NANSEN, *Het Europees Pact inzake Migratie en Asiel – Uitdagingen voor staatlozen in België*, 22 juli 2025.

75 Overw. 37 Screeningverordening.

76 Art. 17, eerste lid, b) Screeningverordening.

77 Art. 27, tweede lid Verordening (EU) 2024/1348 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, *Pb.L.* 22 mei 2024.

4. PRAKTIJK AAN DE BELGISCHE GRENS

Op internationaal en Europees niveau bestaan er verschillende verplichtingen rond de identificatie en bescherming van kwetsbare verzoekers om internationale bescherming in detentie.

In België bestaat er geen specifiek wettelijk verankerd mechanisme voor de identificatie van kwetsbaarheden voorafgaand aan en tijdens detentie. Dit is een vaststelling die NANSEN al maakte in de nota's over kwetsbaarheid in detentie in 2018-2020.[78] De federale Ombudsman[79] en de Commissaris voor de Mensenrechten van de Raad van Europa[80] wezen jaren geleden al op het gebrek aan systematische identificatie en individuele beoordeling van kwetsbaarheden door de DVZ bij personen die in gesloten centra worden vastgehouden. Ook Myria[81] en PICUM[82] kaartten dit aan. In het licht van de nieuwe verplichtingen die voortvloeien uit de Screeningverordening roept dit belangrijke vragen op over de mate waarin België in staat zal zijn om tijdige en effectieve identificatie van kwetsbaarheden aan de grens te verzekeren, en de mate waarin kwetsbaarheden geïdentificeerd tijdens de screening een effectieve impact zullen hebben op het besluit iemand al dan niet vast te houden in detentie.

NANSEN onderzocht daarom de huidige praktijk inzake identificatie van kwetsbaarheden bij verzoekers om internationale bescherming die aan de grens worden vastgehouden. Daarbij werd nagegaan in welke mate kwetsbaarheden in de praktijk worden geïdentificeerd door de DVZ en welke impact deze identificatie heeft op de detentie. Het onderzoek steunt op een dossieranalyse van verzoekers om internationale bescherming aan de grens en op informatie verkregen tijdens gesprekken met DVZ-medewerkers van Caricole, één van de gesloten centra in België. Caricole is een gesloten centrum in de transitzone van de luchthaven van Zaventem waar onder meer personen worden vastgehouden die aan de grens een verzoek om internationale bescherming indienen. Het centrum verschilt daarmee van de andere gesloten centra, waar voornamelijk personen worden vastgehouden die zonder wettig verblijf op het Belgische grondgebied worden aangetroffen.[83]

---

78 NANSEN, *Kwetsbaarheid in detentie: verkennende bevindingen 2018*, 2019 en NANSEN, *Kwetsbaarheden in detentie en internationale bescherming: Verslag (2019-2020)*, 2020.

79 De federale Ombudsman, *Onderzoek naar de werking van de gesloten centra beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken*, juni 2009, p. 22.

80 *Report by Nils Muiznieks Commissioner for Human Rights of the Council of Europe following his visit to Belgium from 14 to 18 September 2015*, 28 januari 2016, §§ 28 en 44.

81 Myria, *Analyse van het interim-verslag van de Commissie belast met de evaluatie van het beleid inzake de vrijwillige terugkeer en de gedwongen verwijdering van vreemdelingen (Commissie Bossuyt)*, oktober 2019, p. 11.
"Voor kwetsbare personen in detentie beveelt Myria aan werk te maken van opleidingen voor het personeel dat in detentiecentra werkt om kwetsbare personen beter te begeleiden, maar ook om de ***detectieprocedure te verbeteren. Die moet systematischer zijn, voorafgaand aan de detentie en in een meer globale detectie voorzien*** *(met inbegrip van slachtoffers van trauma's en martelingen, genderkwesties, ...)."*

82 PICUM, *Preventing and Addressing Vulnerabilities in Immigration Enforcement Policies*, 2021, p. 27.

83 Zie onder andere: https://movecoalition.be/nl/faq/.

De dossieranalyse heeft betrekking op verzoekers om internationale bescherming die tussen januari 2025 en 15 april 2026 aan de Belgische grens werden vastgehouden, en die door NANSEN werden opgevolgd en ondersteund. NANSEN beperkte zich daarbij bewust tot personen die aan de grens werden vastgehouden, en gaat dus niet in op personen die op het grondgebied werden opgepakt en al een asielprocedure in België hadden doorlopen. Op die manier sluit de analyse zo nauw mogelijk aan bij het toepassingsgebied van de screening voorzien in het kader van het EU-Pact (zie *supra*, punt 3.3). De analyse steunt op stukken uit de administratieve dossiers en rechtstreekse gesprekken met de betrokken gedetineerden en hun advocaten.

NANSEN analyseerde in totaal 71 dossiers voor deze nota. De analyse toont aan dat verzoekers om internationale bescherming aan de Belgische grens vaak al op het moment van hun aankomst duidelijke aanwijzingen van kwetsbaarheid vertonen.

In 43 van de 71 onderzochte dossiers (60%) identificeerde NANSEN (aanwijzingen van) kwetsbaarheden, waarbij er voor een groot aantal bovendien sprake was van meerdere kwetsbaarheden, die elkaar versterken. Het ging onder meer om:

- Personen met ernstige psychologische problemen, waaronder posttraumatische stressstoornis (hierna: PTSS), depressie, schizofrenie, suïcidaliteit, hypersensitiviteit, slaapstoornissen, enz.
- Personen met medische aandoeningen, waaronder geheugenverlies, HIV, enz.
- Personen die gendergerelateerd geweld, waaronder vrouwelijke genitale verminking (hierna: VGV), gedwongen huwelijk, intrafamiliaal geweld, seksueel geweld, enz. hebben ondergaan
- Personen die foltering hebben ondergaan (met medische verslagen die de foltering documenteerden)
- Zwangere vrouwen
- LGBTQI+-personen
- Oudere personen
- Personen die verklaarden minderjarig te zijn

Daarnaast wijst de analyse van de 71 onderzochte dossiers op een terugkerend patroon, dat niet alleen aansluit bij eerdere bevindingen van NANSEN tussen 2018 en 2020[84], maar ook bij wat we al jaren vaststellen in onze opvolging van individuele dossiers. Kwetsbaarheden worden vaak niet of slechts laattijdig geïdentificeerd. Wanneer zij wel worden vastgesteld, gebeurt dit regelmatig door externe actoren, zoals advocaten of artsen die buiten de gesloten centra werkzaam zijn. Bovendien lijken vastgestelde kwetsbaarheden in de praktijk slechts beperkt door te werken in beslissingen inzake detentie of in de verdere behandeling van het dossier.

Hierna bespreekt NANSEN vijf casussen die deze bevindingen verder illustreren.

84 Zie hiervoor: NANSEN, *Kwetsbaarheid in detentie: verkennende bevindingen 2018*, 2019 en NANSEN, *Kwetsbaarheden in detentie en internationale bescherming: Verslag (2019-2020)*, 2020.

CASUS 1

Een vrouw afkomstig uit Nigeria werd tegengehouden aan de grens, toegang tot het grondgebied geweigerd en vervolgens vastgehouden in het gesloten centrum Caricole. Daar diende zij in februari 2025 een verzoek om internationale bescherming in.

Betrokkene verklaart slachtoffer te zijn van ernstig gendergerelateerd en seksueel geweld vanwege Boko Haram, waaronder gedwongen prostitutie. Daarnaast was zij, als gevolg van dit seksueel geweld, zwanger op het moment van de detentie. Zowel de centrumarts als een vrijwillige arts die is tussengekomen in het kader van een project van Artsen Zonder Grenzen (hierna: AZG) stelden medische rapporten op met betrekking tot de littekens die zij vertoonde. De vrijwillige arts concludeerde dat deze littekens zeer compatibel waren met haar verklaringen en stelde bovendien symptomen vast die wezen op PTSS.

Ondanks de aanwijzingen van meerdere kwetsbaarheden werd de betrokkene gedurende ongeveer vijf weken in detentie gehouden. Het CGVS weigerde haar verzoek om internationale bescherming, waartegen beroep werd ingesteld bij de RvV. Tijdens de beroepsprocedure verklaarde de Raadkamer, gelet op haar gezondheidstoestand, het verzoek tot invrijheidsstelling gegrond, waarna betrokkene werd vrijgelaten. Nadien vernietigde de RvV de negatieve beslissing van het CGVS, onder meer omwille van het medisch attest van de vrijwillige arts dat pas in beroep werd neergelegd en waaruit bleek dat de betrokkene in het verleden slachtoffer is van seksueel en/of gendergerelateerd geweld.[85] De asielprocedure is momenteel nog hangende.

CASUS 2

Een trans vrouw afkomstig uit Benin diende aan de Belgische grens een verzoek om internationale bescherming in en werd vervolgens vastgehouden in het gesloten centrum Caricole.

Uit haar verklaringen bleek dat betrokkene foltering onderging en dat zij verschillende littekens heeft ten gevolge van dit geweld. Daarnaast bevond betrokkene zich als trans vrouw in een bijzonder kwetsbare positie binnen de detentiecontext. Haar genderidentiteit kon haar immers blootstellen aan bijkomende risico's op discriminatie, intimidatie en geweld door medegedetineerden.

Uiteindelijk erkende het CGVS haar als vluchteling, waardoor zij na ongeveer twee weken detentie werd vrijgelaten.

85 RvV 28 maart 2025, nr. 324.285.

CASUS 3

Een man afkomstig uit Afghanistan diende aan de Belgische grens een verzoek om internationale bescherming in en werd vervolgens vastgehouden in het gesloten centrum Caricole.

Uit zijn verklaringen bleek dat hij foltering door de taliban onderging. Ten gevolge van deze ervaringen had hij ernstige geheugenproblemen. Tijdens de detentie stelde een vrijwillige arts die is tussengekomen in het kader van een project van AZG een medisch rapport op waaruit blijkt dat de betrokkene verschillende littekens vertoont die compatibel zijn met het fysiek geweld dat hij stelt te hebben ondergaan. Daarnaast stelde deze arts symptomen vast die wijzen op PTSS en concludeerde dat de detentie de PTSS kon verergeren.

Ondanks deze aanwijzingen van ernstige kwetsbaarheid werd betrokkene in detentie gehouden en werd zijn detentie verlengd. Tijdens de detentie nam het CGVS een negatieve beslissing inzake zijn verzoek om internationale bescherming. Het CGVS hechtte immers geen geloof aan de vervolgingsfeiten die hij had meegemaakt. Met betrekking tot zijn psychologische problemen stelde het CGVS vast dat deze louter waren gebaseerd op zijn eigen verklaringen, dat hij ter ondersteuning hiervan geen attest had neergelegd en dat zijn persoonlijk onderhoud goed verlopen was.

Tegen deze beslissing werd beroep ingediend bij de RvV, die de negatieve beslissing vernietigde, onder meer rekening houdend met het medisch rapport van de vrijwillige arts dat in beroep werd ingediend.[86] De RvV oordeelde dat betrokkene zijn gezondheidssituatie verder diende te worden onderzocht en dat nagegaan diende te worden of bijkomende steunmaatregelen nodig zijn en of in het kader van de geloofwaardigheidsbeoordeling de bewijslast verder verschoven dient te worden naar het CGVS omwille van de psychologische problemen. Specifiek met betrekking tot de detentie en de gevolgen hiervan op de procedure, stelde de RvV:

"Er kan evenmin voorbij worden gegaan aan de procedurele eigenheden van huidige zaak, met name de ***omstandigheid dat verzoeker wordt vastgehouden in een gesloten centrum, dat het persoonlijk onderhoud via videoconferentie werd gehouden, dat de beslissing bij voorrang werd getroffen en dat huidig beroep wordt behandeld via de versnelde procedure*** *van artikel 39/77 van de Vreemdelingenwet. De Raad herinnert eraan dat de commissaris-generaal, die niet verschijnt, noch vertegenwoordigd is ter terechtzitting, zelf ook over de mogelijkheid beschikt om op basis van artikel 48/9, § 2 van de Vreemdelingenwet, om een medisch onderzoek te gelasten door een ambtenaar-geneesheer of een andere bevoegde beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg, aangewezen door de minister of zijn gemachtigde, die vervolgens aanbevelingen verstrekt over het verloop van de procedure en de bijzondere procedurele noden die desgevallend in acht moeten worden genomen (Parl.St. Kamer, doc. nr. 54-2548/001, p. 56)."*

Betrokkene bleef evenwel vastgehouden tot het einde van zijn detentietitel en werd pas na ongeveer drie maanden detentie vrijgelaten. Momenteel loopt de asielprocedure nog.

86 RvV 5 december 2025, nr. 337.251.

CASUS 4

Een vrouw afkomstig uit Guinee diende aan de Belgische grens een verzoek om internationale bescherming in en werd vastgehouden in het gesloten centrum van Holsbeek.

Betrokkene verklaarde minderjarig te zijn, met name 16 jaar, maar werd na een leeftijdstest door de Dienst Voogdij als meerderjarig beschouwd, meer bepaald 21,7 jaar met een standaarddeviatie van 2 jaar. Er werd tegen de leeftijdsbeslissing een beroep tot nietigverklaring ingediend bij de Raad van State.

Uit haar verklaringen bleek dat betrokkene bijzonder kwetsbaar is. Zij onderging VGV, hetgeen bevestigd werd door een arts en van ernstig seksueel en gendergerelateerd geweld, gepleegd door haar stiefvader. Daarnaast verklaarde zij slachtoffer te zijn van een gedwongen huwelijk. Een vrijwillige arts en psycholoog die zijn tussengekomen in het kader van een project van AZG bevestigden in een medisch rapport dat mevrouw meerdere littekens vertoonde die compatibel waren met haar verklaringen en stelden symptomen vast die wezen op PTSS. Bovendien concludeerden zij dat de detentie haar angsttoestand verergerde en dat een opname in een psychiatrische afdeling moest worden overwogen gelet op haar extreme psychologische toestand en de duidelijk ontoereikende resultaten van de behandeling die in het gesloten centrum werd opgestart.

Ondanks haar duidelijk kwetsbaar profiel werd mevrouw gedurende meer dan drie maanden in detentie gehouden. Het CGVS erkende haar als vluchteling, waarna zij werd vrijgelaten uit detentie.

CASUS 5

Een homoseksuele man afkomstig uit Ivoorkust werd tegengehouden aan de Belgische grens en vervolgens vastgehouden in het gesloten centrum Caricole.

Uit zijn verklaringen bleek dat betrokkene geweld onderging omwille van zijn seksuele oriëntatie in Ivoorkust. Daarnaast verklaarde hij slachtoffer te zijn van foltering tijdens een periode van detentie in Libië. Volgens zijn verklaringen bevinden zich nog steeds kogels in zijn lichaam ten gevolge van het geweld dat hij daar onderging.

Tijdens de detentie in België stelde een vrijwillige arts die is tussengekomen in het kader van een project van AZG een medisch rapport op waarin verschillende littekens werden vastgesteld die typisch waren voor het geweld dat betrokkene stelt te hebben ondergaan. Daarnaast stelde deze arts symptomen vast die wezen op PTSS.

Betrokkene werd gedurende bijna twee maanden in detentie gehouden alvorens hij een verzoek om internationale bescherming indiende. Ondanks de aanwijzingen van meerdere kwetsbaarheden bleef hij vervolgens verder vastgehouden tijdens de behandeling van zijn verzoek om internationale bescherming.

Pas na ongeveer vijf maanden detentie werd betrokkene vrijgelaten, zonder dat er een beslissing werd genomen door het CGVS tijdens de detentieperiode.

Op basis van onze analyse formuleren we vier met elkaar samenhangende vaststellingen:

1. Er is een gebrek aan systematische en vroegtijdige identificatie

Er is geen duidelijke systematische en tijdige identificatie van kwetsbaarheden aan de Belgische grens. Hierdoor worden personen in een kwetsbare situatie niet (tijdig) geïdentificeerd en worden hun specifieke noden dus niet in overweging genomen.

Wanneer een persoon aan de grens een verzoek om internationale bescherming indient, stelt de federale politie een administratief verslag op waarin de indiening van het verzoek wordt vastgesteld en dat wordt overgemaakt aan de DVZ. Volgens de informatie waarover NANSEN beschikt, beperkt de huidige praktijk inzake identificatie van kwetsbaarheden zich in dit stadium voornamelijk tot:

- het registreren van enkele basiskenmerken, zoals een zwangerschap of zichtbare verwondingen[87];
- doorgaans zonder aanwezigheid van een tolk[88], wat een belangrijk obstakel vormt voor het verstrekken en begrijpen van correcte informatie en voor de identificatie van mogelijke kwetsbaarheden[89];
- identificatie door de politie, terwijl kan worden getwijfeld of zij, gelet op haar rol, het vertrouwen kan winnen van personen die vervolging vrezen door de autoriteiten van hun land van herkomst of onderweg negatieve ervaringen hebben gehad met overheidsinstanties.[90]

Zelfs wanneer een persoon een zichtbare kwetsbaarheid vertoont, zoals een zwangerschap, blijkt men hier in de praktijk bovendien niet altijd rekening mee te houden bij de beslissing tot detentie. Personen die aan de grens een verzoek om internationale bescherming indienen, worden in de praktijk systematisch vastgehouden, ongeacht of er een kwetsbaarheid werd vastgesteld of niet[91], terwijl de Opvangrichtlijn uitdrukkelijk bepaalt dat de enkele indiening van een verzoek om internationale bescherming geen reden voor detentie mag zijn.[92]

87 Deze bevindingen worden onder meer bevestigd door: PICUM, *Preventing and Addressing Vulnerabilities in Immigration Enforcement Policies*, 2021, p. 27.

88 Deze vaststellingen zijn ook gebaseerd op de publicatie geschreven in 2019-2020: NANSEN, *Kwetsbaarheden in detentie en internationale bescherming: Verslag (2019-2020)*, 2020. Zie ook: JRS, *Detentie aan de grens van asielzoekers*, juni 2026, p. 12.

89 Het EU-Pact brengt hierin verandering. Artikel 11, lid 3 van de Screeningverordening bepaalt immers dat de informatie tijdens de screening moet worden verstrekt in een taal die de betrokkene begrijpt of waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de betrokkene die begrijpt, en waar nodig met gebruikmaking van een tolk.

90 Deze bevindingen worden onder meer bevestigd door: UNHCR, *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection Under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees*, HCR/1P/4/ENG/REV. 4, april 2019, §§ 198 en 200; UNHCR, *Beyond Proof - Credibility Assessment in EU Asylum Systems*, mei 2013, p. 65.

91 Deze bevindingen worden onder meer bevestigd door: Myria, *Een nieuw paradigma voor het Europese asielmodel? Toegang tot bescherming onder druk*, MyriaDoc 9, juli 2019; Comité P, *De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen*, 2019, § 117. Voor een uitgebreide bespreking, zie: NANSEN, *NANSEN Note 2025-1 : Procédure de protection internationale et détention à la frontière*, 2025.

92 Artikel 8, eerste lid, oude Opvangrichtlijn; artikel 10, eerste lid, nieuwe Opvangrichtlijn.

Deze vaststellingen sluiten aan bij eerdere bevindingen gepubliceerd door de Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa omtrent de behandeling van kwetsbare personen in de detentiecontext in België en de nood aan een systematische en individuele beoordeling van kwetsbaarheden bij zowel de beslissing tot detentie als de voortzetting ervan.[93]

2. Kwetsbaarheden hebben geen impact op de initiële detentiebeslissing

De aanwezigheid van kwetsbaarheden lijkt geen invloed te hebben op de initiële beslissing om een verzoeker om internationale bescherming aan de grens in detentie te plaatsen.

Zelfs wanneer voor of op het moment van de detentie aanwijzingen van ernstige kwetsbaarheden aanwezig waren, leidde dit niet tot een alternatieve maatregel voor detentie of tot een aangepaste beoordeling van de noodzakelijkheid en proportionaliteit van de vrijheidsberoving. Niet alleen wordt op die manier niet voldaan aan de motiveringsplicht[94], dit betekent eveneens dat de DVZ niet individueel beoordeelt of de detentie noodzakelijk is en of minder dwingende maatregelen, zoals alternatieven voor detentie, effectief kunnen worden toegepast.[95]

De Raadkamer heeft in dit verband reeds geoordeeld dat een detentiebeslissing niet afdoende gemotiveerd is wanneer de DVZ, ondanks kennis van de psychische en fysieke gezondheidsproblemen van betrokkene, nalaat te motiveren of de detentie verenigbaar is met diens gezondheidstoestand (zie *supra*, casus 1).[96]

93 *Report by Nils Muiznieks Commissioner for Human Rights of the Council of Europe following his visit to Belgium from 14 to 18 September 2015*, 28 januari 2016, §§ 28 en 44.

94 Art. 62, § 2 wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: wet van 15 december 1980); art. 2 en 3 van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van bestuurshandelingen; art. 5, § 2 EVRM; art. 9 oude Opvangrichtlijn en art. 11 nieuwe Opvangrichtlijn; Cass. 5 mei 2021, nr. P.21.0458.F; RvS 7 juni 1995, nr. 53581; L. TSOURDI, "Asylum Detention in EU Law: Falling between Two Stools?", *Refugee Survey Quarterly* 2016, vol. 35, afl. 1, p. 14. Zie ook: NANSEN, *NANSEN Note 2025-1 : Procédure de protection internationale et détention à la frontière*, 2025, p. 31.

95 Voor meer info, zie: NANSEN, *NANSEN Note 2025-1 : Procédure de protection internationale et détention à la frontière*, 2025, pp. 34-35.

96 Raadkamer Brussel (Fr.) 26 maart 2025, onuitg. Zie ook: Raadkamer 20 maart 2020, onuitg.:
"La décision contestée ayant été prise le 28 février 2020, l'Office des Etrangers avait connaissance de la décision du CCE et des problèmes de santé psychiques et physiques de la requérante. En ne mentionnant pas la situation médicale de la requérante, en ne précisant pas si la détention est compatible avec son état de santé, la décision contestée n'est pas légalement motivée."

3. Identificatie van kwetsbaarheden tijdens de detentie leidt zelden tot een herbeoordeling van de detentiebeslissing

Ook wanneer kwetsbaarheden pas tijdens de detentie worden vastgesteld of zichtbaar worden, blijken deze in de praktijk zelden aanleiding te geven tot een beëindiging of herbeoordeling van de detentie. In het rapport van het Europees Migratienetwerk (hierna: EMN) over de asielgrensprocedures in het licht van de implementatie van het EU-Pact verduidelijkte de Belgische overheid dat verzoeken van personen met bijzondere procedurele noden die niet binnen de grensprocedure kunnen worden gewaarborgd, worden behandeld in de normale asielprocedure.[97] In de praktijk stelt NANSEN vast dat dit tot april 2026, onder het vóór het Pact geldende kader, bijna nooit werd toegepast.

Uit de door NANSEN geanalyseerde dossiers blijkt dat personen vastgehouden bleven, ook nadat bijvoorbeeld externe artsen medische rapporten hadden opgesteld waaruit zwangerschap of aanwijzingen van PTSS, ernstige psychologische kwetsbaarheid of fysieke letsels bleken. Ondanks de mogelijke negatieve impact van de detentie op hun fysieke en mentale gezondheid werden de betrokkenen verder vastgehouden. In bepaalde gevallen werd de detentie bovendien verlengd zonder dat de nieuwe detentietitel concreet motiveerde op welke wijze rekening was gehouden met de inmiddels vastgestelde kwetsbaarheden. De identificatie van kwetsbaarheden tijdens de detentie lijkt in de praktijk dus geen aanleiding te geven tot een nieuwe beoordeling van de noodzakelijkheid en proportionaliteit van de detentiemaatregel, noch tot een aangepaste motivering van de verdere detentie.[98]

4. De behandeling van kwetsbaarheden blijft beperkt tot de detentiecontext

Eenmaal personen zich in detentie bevinden, lijkt een eerste identificatie van kwetsbaarheden voornamelijk plaats te vinden via de medische intake, die normaal gezien op de dag van aankomst en uiterlijk binnen 24 uur na aankomst in het detentiecentrum plaatsvindt. Tijdens deze intake brengt de centrumarts de gezondheidstoestand en medische noden van de persoon in kaart.[99]

97 EMN, *EMN Inform: Currently applicable asylum procedures at the border in view of implementing the Pact on Migration and Asylum*, januari 2026, p. 11.

98 HvJ 5 juni 2014, nr. C-146/14, ECLI:EU:C:2014:1320, *Mahdi*, § 61.

99 Zie ook: JRS Belgium, *Rapport: Vulnérabilité en détention*, maart 2023, p. 9.

Naast de medische intake vindt zo snel mogelijk na aankomst ook een administratieve intake plaats. Tijdens deze intake wordt de reden voor de vasthouding toegelicht, worden informatiebrochures overhandigd en wordt informatie verstrekt over de mogelijkheid om een advocaat te raadplegen en over de klachtencommissie. Daarnaast vindt er na de medische intake een sociale intake plaats door de terugkeerbegeleiders in het centrum. Indien tijdens deze intakes informatie rond eventuele kwetsbaarheden naar boven komt, dan wordt dit gemeld.[100]

Daarnaast bestaat binnen de gesloten centra het systeem van “Extra Zorg en Aandacht” (EZA) voor de opvolging van personen in een kwetsbare situatie.[101] Het betreft een interne praktijk van de DVZ die niet wettelijk of reglementair is verankerd en wordt toegepast in de verschillende gesloten centra. Volgens de verstrekte toelichting kan aan bepaalde personen een EZA-code worden toegekend door de psycholoog of de directie van het centrum. Zwangere vrouwen krijgen daarbij systematisch een EZA-code. Voor andere vormen van kwetsbaarheid is op basis van de beschikbare informatie niet duidelijk op grond van welke criteria een EZA-code wordt toegekend, noch hoe vaak dit gebeurt.

Deze code wordt vervolgens opgenomen in het administratief dossier van de betrokkene en is zichtbaar voor de personeelsleden die toegang hebben tot het dossier. De psycholoog kan daarnaast richtlijnen formuleren voor de omgang met de betrokken persoon tijdens de detentie. Bovendien vindt er wekelijks een EZA-overleg plaats, dat tot doel heeft om binnen het centrum bewust en uniform om te gaan met kwetsbare profielen, handvaten te bieden aan medewerkers en deze gedetineerden actiever op te volgen. Het verslag van dit overleg wordt overgemaakt aan de uitvoeringsdiensten van de DVZ. Volgens de verstrekte informatie vindt vervolgens ook een bijkomend EZA-overleg plaats binnen de uitvoeringsdiensten van de DVZ, waarbij dossiers uit de verschillende gesloten centra worden besproken.

Uit gesprekken met het DVZ-team van Caricole blijkt dat binnen de gesloten centra dagelijks een multidisciplinair overleg georganiseerd wordt waarbij personeelsleden kwetsbaarheden of problemen kunnen signaleren. Volgens de verstrekte informatie wordt daarnaast dagelijks een rapport opgesteld voor de uitvoeringsdiensten, de Directeur-Generaal van DVZ en het kabinet van de minister voor Asiel en Migratie. Verder blijkt dat na identificatie van kwetsbaarheden bepaalde maatregelen kunnen worden genomen, zoals een intensievere opvolging, specifieke richtlijnen voor het personeel voor de omgang met de betrokkene of plaatsing in een aangepaste kamer. Deze maatregelen blijven echter volledig binnen de detentiecontext en doen op zich geen afbreuk aan de voortzetting van de detentie.

100 Dit blijkt uit het gesprek met de directie van het gesloten centrum Caricole dat plaatsvond in mei 2026.

101 Dit blijkt onder meer uit het gesprek met de directie van het gesloten centrum Caricole dat plaatsvond in mei 2026. Voor een uitgebreide bespreking van het EZA-systeem, zie: NANSEN, *Kwetsbaarheden in detentie en internationale bescherming: Verslag (2019-2020)* – *Hoofdstuk 1 – Doelstellingen en methodologie*, 2020, pp. 6-8.

Een andere beschikbare maatregel, specifiek voor de centrumarts, is het opstellen van een document “non fit to stay”. Volgens de verstrekte toelichting gebeurt dit voornamelijk in situaties waarin personen zich niet zelfstandig kunnen verzorgen of ernstige medische problemen vertonen waarvoor binnen het gesloten centrum geen adequate opvolging mogelijk is. Wanneer sprake is van een psychologische kwetsbaarheid, kan ook de psychologische dienst, na een multidisciplinair overleg, hierover een advies formuleren. Dit advies kan worden meegenomen in de verdere beoordeling, maar de bevoegdheid om een “non fit to stay” op te stellen komt uitsluitend toe aan de centrumarts.

Opvallend is dat volgens onze analyse kwetsbaarheid voornamelijk lijkt te worden begrepen vanuit een medisch of “zichtbaar” perspectief. Tegelijkertijd blijkt uit gesprekken met Caricole dat ook voor minder zichtbare kwetsbaarheden, zoals ernstige psychologische problemen, trauma ten gevolge van foltering of seksueel geweld en andere bijzondere beschermingsnoden, verschillende vormen van ondersteuning en opvolging beschikbaar zijn. De dossieranalyse roept evenwel de vraag op in welke mate dergelijk minder zichtbare kwetsbaarheden, wanneer zij worden geïdentificeerd, ook systematisch worden meegenomen in de verdere opvolging en procedure.

Daarnaast is het ook belangrijk om op te merken dat de DVZ-medewerkers die dagelijks in contact staan met de gedetineerden, en dus het best geplaatst zijn om een correcte analyse te maken van de gepastheid van detentie, slechts een informerende rol hebben binnen het nemen van detentiebeslissingen. Deze worden centraal genomen door de uitvoeringsdiensten van de DVZ. De DVZ-medewerkers in Caricole kunnen slechts intern, binnen de detentiecontext, proberen maatregelen te nemen om de detentieomstandigheden te verbeteren.

5. AANBEVELINGEN

De bevindingen in deze nota sluiten aan bij de eerdere bevindingen van NANSEN tussen 2018 en 2020.[102] Deze nota toont aan dat de praktijk aan de Belgische grens nog steeds ver verwijderd lijkt van een effectieve en systematische identificatie van kwetsbaarheden. Kwetsbaarheden worden nog te vaak niet of slechts laattijdig geïdentificeerd en lijken vaak geen of onvoldoende impact te hebben op de detentiebeslissing, de verlenging van detentie, of op het verdere verloop van de procedure. Zo blijkt de identificatie van kwetsbaarheden zelden aanleiding te geven tot een beëindiging of herbeoordeling van de detentie of tot een asielprocedure op het grondgebied.

Tegen deze achtergrond heeft het EU-Pact een bijzondere relevantie. De Europese regelgeving legt immers een steeds grotere nadruk op de tijdige identificatie van kwetsbaarheden via een verplichte screening (zie *supra*, punt 3.3). Dit brengt niet alleen bijkomende verplichtingen met zich mee voor de lidstaten, maar biedt ook een belangrijke kans om bestaande lacunes in de praktijk te dichten. Dit geldt met name voor de systematische identificatie en individuele beoordeling van kwetsbaarheden, en voor de manier waarop deze doorwerken in de detentiebeslissing en de detentieomstandigheden. De Screeningverordening erkent daarmee het belang van een vroegtijdige identificatie van kwetsbaarheden voor de verdere behandeling van verzoeken om internationale bescherming, met inbegrip van de doorverwijzing naar de toepasselijke procedure en de beoordeling van bijzondere opvang- of procedurele noden.[103] Dit wordt ook bevestigd in de nieuwe Opvangrichtlijn, die nog niet omgezet werd in Belgische wetgeving.[104]

De implementatie van de Screeningverordening vormde zo een belangrijke opportuniteit om een duidelijk en effectief kader uit te werken voor de screening en identificatie van kwetsbaarheden aan de Belgische grens en een gepaste behandeling van mensen met kwetsbaarheden te waarborgen. De vastgestelde tekortkomingen zijn evenwel niet enkel relevant op individueel niveau, maar roepen ook bredere vragen op over de wijze waarop België uitvoering geeft aan de doelstellingen van de Screeningverordening. Indien kwetsbaarheden niet tijdig en systematisch worden geïdentificeerd, of indien de vastgestelde kwetsbaarheden vervolgens onvoldoende doorwerken in beslissingen over detentie, proceduretoewijzing en opvang, dreigt de screening haar beschermingsfunctie te verliezen. Een effectieve implementatie vereist daarom niet alleen een formeel screeningsmechanisme, maar ook duidelijke waarborgen voor de verdere opvolging van geïdentificeerde kwetsbaarheden en voor de concrete gevolgen die daaraan worden verbonden.

---

102 Zie hiervoor: NANSEN, *Kwetsbaarheid in detentie: verkennende bevindingen 2018*, 2019 en NANSEN, *Kwetsbaarheden in detentie en internationale bescherming: Verslag (2019-2020)*, 2020.

103 Overw. 7 Screeningverordening.

104 Art. 11, lid 2 en art. 10, lid 3 Opvangrichtlijn.

De wet van 16 juni 2026 lijkt deze opportuniteit evenwel niet (voldoende) te benutten. Opvallend is bijvoorbeeld het beperkt aantal bepalingen ter omzetting van de Screeningverordening. Verschillende aspecten van de screening worden immers rechtstreeks geregeld door de Screeningverordening zelf[105] of worden overgelaten aan latere uitvoeringsmaatregelen.[106] Dit maakt de wetgeving zeer beperkt en laat nog belangrijke vragen open over de concrete praktische implementatie van de screening aan de Belgische grens. Hierdoor bestaat het risico dat de identificatie van kwetsbaarheden tijdens de screening in de praktijk niet wezenlijk verschilt van de huidige situatie aan de grens, ondanks het feit dat de Screeningverordening net beoogt kwetsbaarheden vroegtijdig te identificeren en hiermee rekening te houden bij de verdere behandeling van het dossier. Tegen deze achtergrond kunnen volgende tekortkomingen en openstaande vragen worden geformuleerd:

- Het ontbreken van een duidelijk wettelijk mechanisme voor de identificatie van kwetsbaarheden.
- Geen concrete bepalingen over de betrokkenheid van gespecialiseerde actoren, waaronder medische en psychosociale diensten, NGO's en juridische actoren met expertise inzake foltering, trauma, gendergerelateerd geweld, mensenhandel, staatloosheid en LGBTQI+-personen.
- Afwezigheid van een duidelijke methodologie voor de screening én de identificatie van kwetsbaarheden.
- Onduidelijkheid over de concrete gevolgen nadat kwetsbaarheden of aanwijzingen van staatloosheid geïdentificeerd worden.
- Het ontbreken van concrete bepalingen inzake de organisatie, middelen en werking van het onafhankelijk nationaal toezichtmechanisme, dat volgens de Memorie van Toelichting wordt uitgeoefend door de Federale Ombudspersonen bij screening door de DVZ en door Comité P wanneer de geïntegreerde politie als partner optreedt.

Daarbij komt dat de screening aan de buitengrens zal plaatsvinden binnen de bijzonder korte termijn van zeven dagen en in een context die, zoals NANSEN vreest, in de praktijk vaak gepaard zal gaan met detentie. De context van detentie maakt het voor verzoekers om internationale bescherming bijzonder moeilijk om traumatische ervaringen, kwetsbaarheden of elementen van hun asielrelaas tijdig en volledig kenbaar te maken, wat een impact heeft op de effectieve toegang tot internationale bescherming. Daarom is een duidelijk uitgewerkt wettelijk kader des te belangrijker.

In het licht van bovenstaande vaststellingen formuleert NANSEN de volgende aanbevelingen.

105 Zie Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ter uitvoering van het Migratie- en asielpact van de Europese Unie, DOC 56 1401/001, p. 13:
*"Gelet op het voorgaande **beperkt dit ontwerp zich tot het vaststellen van de bepalingen die strikt noodzakelijk zijn voor de uitvoering van Verordening (EU) 2024/1356 op nationaal niveau**, door middel van een aanpassing van de wet van 15 december 1980."*

106 Zie art. 9 Wet van 16 juni 2026 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ter uitvoering van het Migratie- en asielpact van de Europese Unie, *BS* 19 juni 2026.

5.1 Identificatie van kwetsbaarheden

Een effectieve en vroegtijdige identificatie van kwetsbaarheden is essentieel om personen met bijzondere beschermings-, opvang- of procedurele noden tijdig passende ondersteuning te bieden en toe te laten gepast procedures te identificeren. Zo moet de screening toelaten om personen voor wie versnelde procedures of grensprocedures niet geschikt zijn, door te verwijzen naar een procedure op het grondgebied.[107]

Met betrekking tot het wettelijk en beleidsmatig kader roept NANSEN op om:

- Te voorzien in een duidelijk wettelijk mechanisme voor de systematische en effectieve identificatie van kwetsbaarheden aan de grens.
- Wettelijk te verankeren dat kwetsbaarheden niet enkel tijdens de initiële screening, maar ook gedurende de volledige duur van de detentie verder kunnen worden geïdentificeerd en opgevolgd, aangezien kwetsbaarheden niet steeds onmiddellijk zichtbaar zijn of zich pas later kunnen manifesteren.
- Te voorzien in een wettelijk kader voor de structurele betrokkenheid van gespecialiseerde actoren, waaronder medische en psychosociale diensten, NGO's en juridische actoren met expertise inzake foltering, trauma, gendergerelateerd geweld, mensenhandel, staatloosheid en LGBTQI+-personen.

Met betrekking tot de praktijk roept NANSEN op om:

- Ervoor te zorgen dat kwetsbaarheden systematisch, effectief en zo snel mogelijk worden geïdentificeerd aan de grens.
- Te voorzien in een systeem waarbij kwetsbaarheden ook tijdens de volledige duur van de detentie verder worden geïdentificeerd en opgevolgd.
- Ervoor te zorgen dat de identificatie van kwetsbaarheden wordt uitgevoerd door gespecialiseerd en daartoe opgeleid personeel. Personeelsleden die betrokken zijn bij de screening moeten opleidingen krijgen om kwetsbaarheden adequaat te kunnen identificeren.[108] Specifieke aandacht moet hier ook gaan naar de nieuwe verplichting om zo vroeg mogelijk aanwijzingen van staatloosheid te identificeren.
- Structureel gespecialiseerde actoren te betrekken, waaronder medische en psychosociale diensten, NGO's en juridische actoren met expertise inzake foltering, trauma, gendergerelateerd geweld, mensenhandel, staatloosheid en LGBTQI+-personen.[109]
- Voldoende tijd, vertrouwelijkheid en aangepaste omstandigheden te voorzien om een effectieve identificatie van kwetsbaarheden mogelijk te maken. Personen die aan de screening worden onderworpen moeten bovendien duidelijk geïnformeerd worden over de mogelijkheid om kwetsbaarheden kenbaar te maken.[110]
- Te waarborgen dat tijdens de screening, waar nodig, een tolk beschikbaar is, zodat personen de verstrekte informatie in een taal die zij begrijpen kunnen ontvangen en zich ook zelf in een voor hen begrijpelijke taal kunnen uitdrukken, met het oog op een effectieve identificatie van kwetsbaarheden. Te waarborgen dat het ontbreken van een spontane melding van kwetsbaarheden of het laattijdig kenbaar maken ervan geen negatieve gevolgen heeft voor de verdere beoordeling van bijzondere noden of voor de verdere behandeling van het dossier.[111]

---

107 Zie ook: UNHCR, *Belgium: UNHCR observations on the draft law amending the Law of 15 December 1980 on access to the territory, residence, settlement and removal of foreign nationals to implement the EU Pact on Migration and Asylum*, juni 2026, p. 2.

108 Zie ook: UNHCR, *UNHCR Advocacy Brief: Independent National Monitoring Mechanisms under the European Union Pact on Migration and Asylum*, september 2025, p. 3.

109 *Ibid.*

110 *Ibid.*

111 *Ibid.*

5.2 Kwetsbaarheid en detentie

De invoering van screening aan de grens en de nieuwe Opvangrichtlijn bieden een belangrijke opportuniteit om het wettelijke kader en de huidige praktijk aan de Belgische grens, waar detentie nog systematisch lijkt te worden toegepast voor verzoekers om internationale bescherming, inclusief verzoekers met bijzondere noden of kwetsbaarheden, te versterken.

Met betrekking tot het wettelijk en beleidsmatig kader roept NANSEN op om:

- Wettelijk te verankeren dat bij elke detentiebeslissing een individuele beoordeling van de kwetsbaarheid wordt uitgevoerd in het kader van het onderzoek naar de noodzakelijkheid en proportionaliteit van detentie, en dat deze beoordeling uitdrukkelijk dient te worden weergegeven in de detentietitel.
- Te voorzien in duidelijke wettelijke waarborgen overeenkomstig met de Opvangrichtlijn[112] om de detentie van personen in een kwetsbare situatie te vermijden, in het bijzonder wanneer detentie een negatieve impact heeft op hun lichamelijke of psychologische gezondheid.
- De verplichting om alternatieven voor detentie effectief te onderzoeken wettelijk te verankeren.
- Een duidelijk wettelijk kader te voorzien inzake aangepaste detentieomstandigheden en specifieke medische, psychologische en/of sociale opvolging voor personen in een kwetsbare situatie die toch in detentie worden geplaatst.

Met betrekking tot de praktijk roept NANSEN op om:

- Bij elke detentiebeslissing een individuele beoordeling van de kwetsbaarheid uit te voeren in het kader van het onderzoek naar de noodzakelijkheid en proportionaliteit van detentie, en deze beoordeling uitdrukkelijk weer te geven in de detentietitel.
- De detentie van personen in een kwetsbare situatie te vermijden, in het bijzonder wanneer detentie een negatieve impact heeft op hun lichamelijke of psychologische gezondheid, en alternatieven voor detentie effectief te onderzoeken.
- Ingeval toch wordt overgegaan tot detentie van een persoon die zich in een kwetsbare situatie bevindt, te voorzien in transparante waarborgen inzake aangepaste detentieomstandigheden en specifieke medische, psychologische en/of sociale opvolging.

112 Art. 11 en 13, lid 2 Opvangrichtlijn.

5.3 Een onafhankelijk nationaal toezichtmechanisme[113]

Een onafhankelijk en effectief nationaal toezichtmechanisme vormt een essentiële waarborg om toezicht te houden op de naleving van de grondrechten tijdens de screening, in het bijzonder in een context waar screening plaatsvindt aan de buitengrens en gepaard zal gaan met vrijheidsbeperkende maatregelen.

NANSEN baseert zich hier ook op de aanbevelingen van Myria.[114]

Met betrekking tot het wettelijk en beleidsmatig kader roept NANSEN op om:

- Een duidelijke wetgevend kader aan te nemen dat de grondslag vormt van het onafhankelijk toezichtmechanisme zoals voorzien in de Screeningverordening.
- Duidelijk te bepalen welke instantie(s) belast worden met de leiding en globale coördinatie van het nationaal toezichtmechanisme, zodat een efficiënte samenwerking tussen de betrokken actoren wordt verzekerd.
- Het mandaat, de bevoegdheden en de toegangsmogelijkheden van het toezichtmechanisme duidelijk te bepalen.
- Het mandaat van het toezichtmechanisme zo ruim mogelijk te definiëren om een effectieve controle van de volledige uitvoering van de screening mogelijk te maken en hiaten in de bescherming van de grondrechten van personen onderworpen aan screening te vermijden.

Met betrekking tot de praktijk roept NANSEN op om:

- Het toezichtmechanisme in de praktijk voldoende financiële en operationele middelen te geven om hun opdrachten effectief te kunnen uitvoeren.
- Te waarborgen dat het toezichtmechanisme in de praktijk effectieve toegang heeft tot de plaatsen waar de screening plaatsvindt en op onafhankelijke wijze toezicht kan uitoefenen op de naleving van de grondrechten.

113 Voor meer aanbevelingen in verband met het onafhankelijk toezichtmechanisme, zie: Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2025 – Katern uit het jaarverslag: Toegang tot het grondgebied*, 2025, pp. 14-17; UNHCR, *UNHCR Advocacy Brief: Independent National Monitoring Mechanisms under the European Union Pact on Migration and Asylum*, september 2025 en FRA, *Monitoring fundamental rights during screening and the asylum border procedure – A guide on national independent mechanisms*, 2024.

114 Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2025 – Katern uit het jaarverslag: Toegang tot het grondgebied*, 2025, pp. 14-17.

6. CONCLUSIE

Er bestaat een reëel risico dat zonder een verdere versterking van het wettelijk kader, de identificatie van kwetsbaarheden en staatloosheid, als deel van screening, in de praktijk herleid wordt tot een louter formele oefening zonder daadwerkelijke impact. De rol van screening in het voorzien van een passende aanpak, inclusief de beoordeling van de noodzakelijkheid en proportionaliteit van detentie, en het doorverwijzen naar gepaste procedures is van groot belang in het waarborgen van de grondrechten. Effectief toezicht op de screening door een onafhankelijk toezichtmechanisme is daarin onontbeerlijk.

Daarnaast moet niet alleen het wettelijk kader versterkt worden, maar ook de screeningsmechanismen, het personeel verantwoordelijk voor screening, het personeel van de gesloten centra én de uitvoeringsdiensten bevoegd voor het nemen van detentiebesluiten.

NANSEN zal ook in de toekomst de praktijken aan de grens van dichtbij blijven volgen en hoopt dat de bevindingen in deze nota en de geformuleerde aanbevelingen kunnen bijdragen aan het versterken van een effectieve screening. Zo hoopt NANSEN dat mensen met kwetsbaarheden zo snel mogelijk geïdentificeerd worden, grondrechten gewaarborgd zijn en de toegang tot internationale bescherming voor zij die er recht op hebben, gegarandeerd is.

Contact **NANSEN vzw**
E-mail: info@nansenrefugee.be
Website: www.nansen-refugee.be
Locatie: Brussel - België

NANSEN
the Belgian refugee council